

340. 133

ЗАКОНОДАВСТВО О МОРАТОРИЈУМУ

ЗА

КРАЉЕВИНУ СРБИЈУ

1912. — 1919.

СРЕДИО И ПРЕДГОВОР НАПИСАО
Др. Душан М. Суботић

БЕОГРАД

Издавач: Књижара Геце Кона
1. КНЕЗ МИХАЈЛОВА УЛИЦА 1.

1919.

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРА ГЕЦЕ КОНА
БЕОГРАД

Препоручује следеће књиге, које има на
стоваришту :

- Бајкић Др. Вел., Критичке Студије о нашим
ратовима 1912. г. Д. 2'25
- ✓ Бајкић Др. Вел., Историја српске трговинске
политике Д. 4'50
- Balkanicus, Срби и Бугари у балканском
рату Д. 3'—
- Бауер Ото, Балкански Рат и Немачка Светска
политика Д. 1'50
- Braunschvig M & G., Родитељски Дневник (по
француском Владимиру Спасојевићу) . Д. 3'—
- Васић Драгиша, Карактер и менталитет једног
поколења Д. 5'—
- Veritas, Данашња Бугарска и њене претен-
зије Д. 5'25
- Војновић Енез Иво, Госпођа са Сунцокре-
том Д. 3'—
- Вукасовић Милан, Сто Басана Д. 2'25
- Гавриловић Андра, Историја српске и хрватске
књижевности — покрајинско народнога
језика Д. 6'—
- Гавриловић Андра, Историја српске и хрватске
књижевности — о будућности књижевне за-
једнице I. и II. св. Д. 12'—
- Гавриловић Андра, Историја српске и хр-
ватске књижевности о почетку словенске
писмености. Д. 6'—
- Гавриловић Андра, Историја српске и хрватске
књижевности — усменог постања . . Д. 4'50

А. СРПСКО ЗАКОНОДАВСТВО

sw. br. 37 237

А. СРПСКО ЗАКОНОДАВСТВО

бр. 37 237

ШТАМПАРИЈА „НАПРЕДАК“ — ПАНЧЕВО — 1919.

1.

ЗАКОН

од 1. октобра 1912. год.

о продужењу рокова плаћања по обавезама из грађанског, трговачког и меничног законика.

Чл. 1. Рокови плаћања за све обавезе из трговачког, меничног законика и специјалних закона, за све уговорене обавезе из грађанског законика, осим уговора о закупукирији кад је случај да купац није употребљен на војну службу, плаћања премија код осигуравајућих друштава за све врсте осигурања живота и имања, извршења пресуда и решења по грађанским споровима и забране као и сви рокови, који су у вези са губитком права продужују се од дана објављеног указа о мобилизацији војске па за три месеца у напред.

Дужници по свима овим обавезама плаћају интерес, који не престаје тећи, све до њихове исплате.

Рокови за жалбе и незадовољства по грађанско правним споровима, као и решењима административних власти, који би пали на дан 17. септембра 1912. године и после тога, одлажу се за ово време.

Изискани протести због неисплате и тужбе подигнуте за време од 17. септембра 1912. године не морају се обнављати.

Чл. 2. О лашћује се Министар правде да у договору са Министарским Саветом напише правилник за извршење овога закона.

Чл. 3. У споразуму са Министарским Саветом Министар Правде може по потреби Краљевим указом продужавати важење одредаба овога закона за све време док у земљи трају нередовне прилике.

Чл. 4. Овај закон ступа у живот кад га Краљ потпише¹⁾.

¹⁾ „Српске Новине“ од 2/10. 1912. бр. 222.

2.

На основу чл. 2. закона о продужењу рокова плаћања, Министар Правде у договору са Министарским Саветом, прописао је за извршење тога закона овај

Правилник.

1.

Обвезе, по којима се рокови плаћања продужују, морају имати свога основа у трговачком односно меничном или грађанском закону или у каквом другом специјалном закону приватно-правне природе, који ствара дужност каквог плаћања.

Обавезе плаћања држави посредних и непосредних пореза, царина и других споредних царинских дажбина; пореза и приреза окрузима, срезовима и општинама, као и у опште сва плаћања јавно правне природе не подлеже под одредбе овога закона.

2.

Обвезе трговачке природе обухватају сва плаћања која проистичу из уговора закључених по трговачком закону.

3.

Обвезе меничне природе обухватају сва плаћања која проистичу из уговора о меницама на основу трговачког законика.

4.

Има и специјалних закона, као на пр. закон о акционарским друштвима, који стварају извесне имовно-правне обвезе плаћања. Под специјалним законима разумеју се они закони који регулишу какве приватно правне односе. Сва плаћања те врсте одлажу се.

5.

Код обвеза плаћања из грађанског законика закон разликује уговорне обвезе од законских. Код првих т. ј. уговорних продужују се рокови, код законских теку редовни рокови.

Уговорене обвезе овога законика јесу оне, о којима говори одељак други части друге грађанског законика.

Од овога правила учињен је делом изузетак за уговор о закупу. Овде ваља разликовати: да ли је закупач војни обвезник или

није, па ако јесте, онда се користи овим одлагањем, а у противном не. Али заложно право закуподавца на стварима дужника војног обвезника унетим у закупно добро не мења се овим законом: њиме се само одлаже рок за његово регулисање. Закупац их не може изнети из закупног добра док не плати кирију или не да обезбеђење.

У случају спора поверилац односно закупац треба да докаже да дужник односно закупцац није војни обвезник.

Закоњске обвезе грађанског законика, као обвезе издржавања међу супрузима или међу родитељима и децом, као и обвезе из закона о старатељству морају се и даље о року испуњавати.

6.

По свима овим обвезама из трговачког одн. меничног законика и грађанског законика не може за време, док је ово одлагање рокова за плаћање допуштено, бити отворен стечај над дужниковом имовином ни по тражењу поверилаца, ни по иницијативи суда.

7.

Осигураници, по закону о осигуравајућим друштвима, осим оних, који су осигурани на случај рата, код српских или страних друштава, која су своју радњу саобразили овом закону, користе се овим одлагањем плаћања за све врсте осигурања живота и имања.

Ако је осигураник на полицу осигурања узео зајам и за исплату зајма и плаћања премије одобрена забрана на плату, осигуравајуће друштво — поверилац може наплаћивати само онај део забране, који се односи на исплату зајма, али не и на део, који се односи на уплату премије.

Осигуравајућа друштва немају пак право, да одложе исплату других осигураних сума, пошто она осигурања врше у циљу исплате о редовном року

8.

Пресуде и решења по грађанским споровима, која се налазе на извршењу код извршних власти, неће се узимати у рад за три месеца унапред рачунајући од 17. септембра ове године.

У пресуде и решења ове врсте рачунају се и кривичне пресуде и решења по грађанској части т. ј. у погледу судских такса и трошкова и других новчаних досуда.

У случајевима, где је по осудним решењима одпочето извршење пре 16. септембра т. год.; на пр. задржање плате, оно се неће одлагати, а где извршење није отпочето, одложиће се.

Продаја непокретних имања не може се у овом року вршити, а јавне продаје извршене после 16. септембра т. г. уништиће се.

9.

Забране се одлажу.

По забранама, које су тражене код судова пре 17. септембра тек. год. судови ће сами огласити своја решења за уништена, а ако су удејствована, све ће се вратити у првашње стање до новог рока. За њих је нови рок 17. децембар ове год.

У том року повериоци неће бити дужни да понова плаћају таксу, а судови ће све те забране понова решити 17. децембра.

По тражењу нових забрана судови неће доносити никакве одлуке, већ ће их заводити у нарочити протокол, поред завођења у деловодни протокол и решити их 17. децембра с обзиром на продужени рок обавезе по овом закону.

10.

Остала средства обезбеђења: притвор дужника, прибелешка и обустава, као и забрана, одлажу се такође до 17. децембра и не могу се одобравати.

За њих важи такође наређење тач. 9. овог правилника.

11.

Рокови који су у вези с губитком каквог права, односе се не само на рокове из грађанско-судског поступка, већ и на рокове из других закона, који предвиђају рокове за испуњење каквих дужности и наређују губитак каквог права услед неиспуњења те дужности о року.

12.

Законом је признат рок одлагања од три месеца. Ово се време рачуна од 17.

септембра до 16. децембра закључно ове год.

У овом времену нема рокова т. ј. никаквој обавези, о којој овај закон говори, не може пасти рок на који дан у овом међувремену. Ово време у погледу рокова потпуно испада у рачунању. Рокови су текли до 16. септембра закључно и настављају се 17. децембра о. г. тако, да нов рок пада онолико дана доцније од 17. децембра, колико је дана требало још до рока после 16. септембра.

13.

Овај повлашћени рок важи за испуњење обвеза. Али он не важи и за плаћање интереса. Ако дакле каквој обвези пада рок у времену од 17. септембра до 16. децембра закључно ове године, онда дужник мора повериоцу плати и интерес од дана правога рока, без обзира на рок овим законом продужени.

Законске одредбе о плаћању интереса на интерес овим се не мењају.

14.

Рокови за жалбе и незадовољства не односе се само на спорове по грађанско-судском поступку, већ ту долазе и рокови по закону о стечајном поступку и правилима о поступку у неспорним делима, као и по закону о старатељству.

За све рокове, који падају на дан 17. септембра или који други дан у року од ова три месеца до 16. децембра закључно о. г., продужује се рок до 17. децембра, који је дан рок за изјаву жалбе или незадовољства.

После тога рока изјављена жалба или незадовољство сматраће се за одоцњено.

Ово исто важи и за рокове жалбе по решењима административних власти.

15.

Изискани протести због неисплате и тужбе подигнуте од 17. септембра ов. год. не морају се обнављати, т. ј. они остају у важности, али се по њима неће ништа предузимати, у колико то није урађено, и ово што има да се по протесту или тужби уради,

има се извршити у законом року после 17. децембра, рачунајући 17 децембар о. г. као дан почетка рока.

Бр. 17453. Од Министарства Правде, 7. октобра 1912. год. у Београду.¹⁾

3

Указ од 8/XII. 1912. год.²⁾

Овлашћује се Наш Министар Правде, да закон о продужењу рокова плаћања по обавезама из грађанског, трговачког и меничног законика од 1. октобра 1912. год. продужи још за три месеца рачунајући од 17. децембра 1912. год. Но ако и пре овога рока настану редовне прилике у земљи и Указом се нареди демобилизација војске, онда овај ће закон престати да важи од дана објављеног указа о демобилизацији па за месец дана у напред.

4.

Указ од 11./III. 1913.³⁾

Овлашћује се Наш Министар Правде да важење одредаба закона од 1. октобра

¹⁾ „Српске Новине“ од 9./10 1912. бр. 228.

²⁾ „Српске Новине“ бр. 278 од 11./XII. 1912

³⁾ „Српске Новине“ бр. 58 од 13./III. 1913.

1912 године о продужењу рокова плаћања по обвезама из грађанског, трговачког и меничног законика продужи за четрдесет и пет дана од објављења указа о демобилизацији војске.

По истеку овога рока од четрдесет и пет дана овај закон престаје да важи.

5.

Указ од 5./VIII. 1913.¹⁾

Овлашћује се Наш Министар Правде да важење одредаба закона од 1. октобра 1912. год. о продужењу рокова плаћања по обавезама из грађанског, трговачког и меничног законика продужи од 30 јула 1913. год. као дана објављеног Указа о демобилизацији војске па за деведесет дана.

По истеку овога рока од деведесет дана овај закон престаје да важи.

Овим се Указом замењује Указ од 11. марта 1913. године Бр. 2356.

¹⁾ „Српске Новине“ бр. 171 од 8./VIII. 1913.

6.

Министарство Правде Бр. 7795. 23. септембра 1913. године у Београду.

Првостепеном суду

У Указу Његовог Величанства Краља од 5. августа т. г. отштампаном у бр. 171. „Српских Новина“ од 8. авг. т. г. погрешком преписача погрешно је преписано па тако и отштампано да се рок од деведесет дана, за који још има трајати мораторијум, рачуна од 30. јула ове године, као дана када је публикован Указ о демобилизацији војске, ме сто што је требало ставити „од 31. јула ове године“ као што то стоји у оригиналном указу, кога је дана и публикован указ о демобилизацији.

Услед ове погрешке расписом Министарства правде од 5. августа т. г. Бр. 7192., погрешно је скренута пажња суду, да се по закону о мораторијуму рокови настављају од 29. октобра т. г., јер деведесет дана по истеку објављеног указа о демобилизацији војске који је публикован 31. јула т. г., када

закон о мораторијуму престаје важити, истичу 29. октобра т. г. закључно и према томе рокови обавезама настављају се 30. октобра т. г.

Ово се доставља суду ради знања и управљања.

Министар Правде
М. С. Ђуричић с. р.

7.

ЗАКОН

од 29. октобра 1913. год.

о пречишћању рокова одређених законом од 1-ог октобра 1912. године.

Чл. 1. Рокови плаћања за меничне обавезе обустављају се до 17. јануара 1914. године закључно.

Чл. 2. За меничне обавезе којима се рок обуставља још до 17. јануара 1914. године, наставља се ток роковима 18. јануара 1914. године, али о првом року поверилац нема права тражити ништа друго, сем камате за протекло време. О другом року, који не може бити краћи од три месеца, поверилац има права тражити да отплата буде код менице, чија је вредност означена у роби, највише 50%, а код осталих највише 10% од дужне суме. После тога

гажиће код новчаних завода њихови уобичајени услови. За стране менице ова уредба не важи. Под страном меницом подразумева се таква меница, по којој је првобитни ремитент лице која живи на страни.

Чл. 3. Код зајмова по текућим рачунима свих врста, покретним залогама, облигацијама, изизев облигације код Управе Фонда и Хипотекарних Банака, као и код улога на штедњу, може се тражити само једна половина заостаог дуга по истеку три месеца, а друга половина по истеку шест месеца рачунајући од 30. октобра 1913. год.

За плаћање интереса ове уредбе не вреде.

Ако би биле уговорене погодбе отказа, које су за дужника повољније од ове одредбе, онда ће се оне и применити.

Чл. 4. За све остале обавезе предвиђене у закону о продужењу рокова плаћања од 1. октобра 1912. године, наставља се ток роковима 30. октобра ове године.

Време од 17. септембра 1912. године до 29. октобра 1913. године закључно за

ове обавезе, а за менице до 17. јануара 1914. године закључно, нема никакве вредности при рачунању рокова плаћања пошто су они за означена времена заустављени и не теку.

Ток рокова застарелости и рокова за које су везани губитци права, зауставља се и даље и то: за меничне обавезе до 17. јануара 1914. године закључно, а за све остале обавезе и сва остала права за која је важио закон од 1. октобра 1912. године, до 29. октобра 1913. године закључно.

Чл. 5. Дужна закупнина војних обавезника за време важења закона о продужењу рокова плаћања од 1. октобра 1912. године има се исплатити у року од две године у појединим месечним ратама, рачунајући од 30. октобра 1913. године. Али сопственици зграда немају права да повећавају закупну цену у року од 6 месеца, рачунајући од 30. октобра 1913. године.

Ако би закуподавац отказао стан оваком дужнику тако да се мора селити пре маја 1914. године, онда му неће моћи да

задржи ствари унете у закупно имање. У том случају те ствари дужна ће бити да попише надлежна извршна власт и да их преда на чување дужнику под законом одговорношћу. Овако пописане ствари, и ако изнете из закупног добра, служиће као првенствена залога првашњем закуподавцу за сву дужну кирију. Сем тога власт ће извести на чисто и питање о количини дужне кирије. О свему овоме извршна власт сачиниће протокол при попису ствари и такав протокол издаће у препису закуподавцу и закупцу.

Ако нема писменог уговора о закупу или признанице из које би се видело колика је кирија, и не би било потврђено сагласним исказивањем закуподавца и закупца, колика је уговорена месечна кирија, узеће се за основ обрачуна целокупне дужне кирије, тврђење закуподавчево о уговореној месечној кирији, али ће он бити дужан да то докаже у путу редовног спора.

Исто ће се тако поступити у случају кад купац откаже закуподавцу стан.

За цео рад извршне власти по овоме послу неће се плаћати никаква такса ни дијурна.

Чл. 6. Код уговора осигурања живота и штете од пожара, обуставом рока за уплату премија, створена је обавеза осигураника да дужне премије по признаницама, чија су плаћања продужена законом о продужењу рокова плаћања од 1. октобра 1912. године, и указима издатим на основу тога закона, плати друштву, ако је осигурање било у важности пре 17. септембра 1912. године па макар после 29. октобра 1913. године и напустио осигурање.

Чл. 7. За доказ исплате рочних обавеза, чији су рокови били обустављени законом о продужењу рокова плаћања, морају се имати нарочите признанице. Менице, које уживају заштиту из чл. 2. овога закона, морају бити нарочито означене с натписом „мораторна меница“.

Чл. 8. Код хипотекарних ануитетских зајмова као што су они код Управе Фондова

и других установа, ануитети који су били обустављени законом о продужењу рокова плаћања, имају се платити у четири равномерне шестомесечне рате, почев од 30. октобра т. г.

Чл. 9. Ако дужник, коме су дате олакшице плаћања по овоме закону, за време док те олакшице важе, изврши пренос права или примање обавеза тако, да суд тај створени правни однос по околностима, односу лица, природи посла, величини дуга и томе подобно, нађе да је удешен у намери да се оштете они повериоци, према којима је дужнику овим законом дата олакшица, сматраће се као варалица (§. 253. тач. 1. к. зак.) и казниће се по § 252. к. закона.

Ако суд нађе, да је и уговарач оваквог дужника био несавесан, он ће пресудом, по тражењу оштећеног, огласити да је уништен и онај правни однос који је на овај начин заснован. Кад се тражи уништај правног посла, саслушаће се пред судом и до-

тични уговарач и допустиће му се да поднесе доказе о својој савесности.

Чл. 10. Ако би за време трајања овог закона биле примљене нове новчане обавезе онда се за њих неће обустављати ток рокова. Но ако би таквим обавезама рок протекао за време док још траје овај закон, рачунаће се да је он наступио на дан 18. јануара 1914. године. Ако би тај рок пао у који дан доцније важиће тога дана, без обзира на пропис овога закона.

Чл. 11. Јавне продаје покретних и не покретних добара могу се вршити од 30. октобра 1913. године само по оним предметима извршења, која су се затекла код извршних власти до 1. септембра 1912. год. као и по стец. масама. Све остале јавне продаје не могу бити пре 31. децембра 1913. године.

Чл. 12. Ако се дужнику буде тражила забрана или прибелешка за време док важе олакшице плаћања по овоме закону, суд ће бити дужан да одмах оцени, да ли такав дуж-

ник није престао плаћати. При овоме ће суд узети у оцену да ли овакав дужник има и таквих поверилаца, према којима му је овим законом дата олакшица, водећи рачуна о томе, да се ови повериоци стављеном забраном не оштете. Ако по таквој оцени суд нађе да је дужник презадужен, он ће му одмах отворити стечај. У овом случају поверилац, који је тражио забрану или прибелешку, неће имати првенство наплате према означеним повериоцима, ма да је тражење забране било ранијег датума, него решење о отвореном стечају. Од овога се изузимају обезбеђења стављена пре 17. септембра 1912. године.

Чл. 13. Сва средства обезбеђења као и стечајно поступање може се тражити према дужницима.

Исто тако моћи ће се вршити пренос непокретних добара.

Чл. 14. Забране, прибелешке, интабулације, надприбелешке, надинтабулације, ус-

ловна и обична убаштињења, обуставе, као и у опште сва прибележавања по интабулационим књигама, ако су та тражења дата суду за време од 17. септембра 1912. год. до 29. октобра 1913. године, једнога су ранга и сматраће се као да су поднесена суду 30. октобра ове године.

Чл. 15. Обустављени процесни рокови (за незадовољства, жалбе и т. д.) истичу на дан 30. новембра 1913. године.

Чл. 16. Закон о продужењу рокова плаћања од 1. октобра 1912. године остаје и даље у сили, у колико није измењен овим законом.

На случај потребе Министар Правде може у договору са Министарским Саветом прописати у духу овог закона правилник за његово извршење.

Чл. 17. Овај закон важи од дана кад га Краљ потпише, а обавезну силу добија кад се обнародује у „Српским Новинама“¹⁾.

¹⁾ „Српске Новине“ бр. 238. од 30. X. 1913. год.

8.

Министарство Правде Бр. 731. 13. јануара 1914. год. у Београду.

Касационом Суду.

Трговачка Комора, у акту свом од 9. т. м. Бр. 88. молила је за извесно објасњење примене закона о пречишћавању рокова од 29. октобра 1913. год. а сем тога и у нашој јавности појавила су се разна мњења о примени појединих прописа означеног закона.

Како су овим законом обухваћени веома важни интереси који би били доведени у питање разноликом применом појединих прописа тога закона, ја сам рад да ауторитативним мњењем нашег највишег суда припомогнем једно-образној примени поменутог закона.

У тој цели мени је част да на основу одредбе т. 2. §. 16. зак. о устројству Касационог Суда умолим Касациони Суд да ми изволи дати своје мњење о следећем:

1. Како се има разумети члан 1. закона о пречишћавању рокова од 29. октобра 1913.

год., а имено: је су ли овим прописом обустављени рокови плаћања за све до тада издане меничне обавезе па и за оне менице, које су издане за време од 17. септембра 1912. год., па до 29. октобра 1913. године дакле од времена кад је почео да важи закон о продужењу рокова плаћања од 1. октобра 1912. године па до времена када је ступио у живот закон о причишћавању рокова од 29. октобра 1913. године.

Моје објасњење.

Кад је прописом §. 1. зак. од 29. октобра 1913. год. казано да се рокови плаћања за меничне обавезе обустављају до 17. јануара 1914. године онда је овде постављено једне опште законско правило о мораторијуму за меничне обавезе. Ово се правило има да примени на све меничне обавезе, сем таквих које би законом биле нарочито изузете. Меничне обавезе издане у времену од 17. септембра 1912. до 29. октобра 1913. године нису нарочито изузете од овог пра-

вила, јер у закону нема ниједног прописа којим би се оне од тога изузимале, па према томе ово опште законско наређење ваља применити и на те менице. Једини пропис који садржи изузеће од поменутог постављеног правила, то је пропис чл. 10. закона од 29. октобра 1913. године. Ну овај законски пропис креиран је у сасвим другој намери, а не у намери да означене менице изузме од правила постављеног у §. 1. пом. закона. Цел, коју је Краљевска Влада с овим прописом имала у виду, једино је та: да се у овом међувремену од 29. октобра 1913. године до 17. јануара 1914. године допусти циркулација нових новчаних обавеза, те да се на тај начин створи могућност поступног излаза из мораторног стања, створеног законом од 1. октобра 1912. године. И доиста закон од 29. октобра 1913. године имао је тај веома важан задатак да припреми и о сигура поступно пречишћање мораторног стања и један од прописа, којима се то желело постићи, јесте и пропис чл. 10. овог закона.

У осталом ова цел јасно је изложена и у самој тексту пом. чл. 10. без икаквог даљег тумачења. Тако кад се у њему вели да се тај пропис односи само на оне новчане обавезе које буду издане за време трајања овога закона, то се под том изјавом може подразумевати само закон од 29. октобра 1913. године још и према чл. 16. истог закона који помиње ранији закон од 1. октобра 1912. године као други закон који ће важити само толико, у колико није измењен овим новим законом, и према чл. 17. који наређује од кад ће важити „овај“ закон, то је тај закон од 29. октобра 1913. године, а не закон од 1. октобра 1912. године. који је имао други циљ и садржину.

2) Да ли се пропис чл. 2. закона од 29. октобра 1913. године, којим се привилегује плаћање меничних обавеза, односи и на оне менице, које су издане за време од 17. септембра 1912. године па до 29. октобра 1913. године?

Моје објасњење.

Одговор на прво питање садржи у исто време одговор и на ово питање. Привилеговање из чл. 2. овог закона односи се на све менице, за које важи чл. 1. истог закона, т. ј. на све менице којима се рок обуставља до 17. јануара 1914. године. Кад је поменутих меницама такође рок обустављен до 17. јануара 1914. године, као што смо напред видели, онда је јасно да се и на њих има да примени привилеговано плаћање по чл. 2. пом. закона. Изузетак чине само менице, предвиђене у чл. 10. закона, то су нове менице, издане после 29. октобра 1913. године, и за њих неће важити ни повластице о отплаћивању из чл. 2. закона.

3). У случају да дужник не плати интерес или отплату, онако како је чл. 2. з. од 29. октобра 1913. године привилегован, треба ли меницу протестовати због неисплате и треба ли, осудним решењем по тужби повериоцевој, дужника осудити да плати одма цео менични дуг или га треба осудити да

плати менични дуг на онај начин, како је привилегован помен. чл. 2. овога закона?

Моје Објасњење.

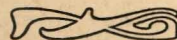
Као што је поменуто, закон од 29. октобра 1913. године изузетан је закон. То је закон, којим се хтелo, да се припреми поступни престанак мораторијума и избегну штетне последице, које би наступиле по сиротнији свет, кад би се мораторно стање од једанпут прекинуло. У тој цели је и увето поступно плаћање меница предвиђено у чл. 2. закона. Према тенденцији овога изузетног закона, он има да се примени и од суда онако како гласи т. ј. и они дужници који не плате о року онако како је прописано у чл. 2. закона, не могу се ни судом осудити да друкче плате него онако, како су привилеговани т. ј. о првом року интерес, о другом отплату по овом закону и т. д. (В. о овоме и говор г. Министра правде у Нар. Скупштини, стенограф. белешке за 1913. г. стр. 326. и одвојено мњење нар. посланика

г. К. Л. Тимотијевића, којим се хтела осуда на плаћање целoга дуга).

Што се тиче меничнога протеста, он се наравно има изискати, у року од 24 сахата, после рока када је требало што платити по чл. 2. закона. (в. §. §. 138. и 141. Трг. закона.).

Част ми је умолити Касациони Суд да у својој општој седници изводи што пре донети мњење о примени изнетих законских прописа и мени исто доставити, с обзиром на то да ће примена поменутих прописа наступити на дан 18. тек. месеца.

Министар правде,
М. С. Ђуричић, с. р.

ОДЛУКА

Опште Седнице Касационог Суда

од 15. јануара 1914. год. бр. 306.

Касациони Суд у општој седници својој на захтев Министра Правде, а на основу тач. 2. §. 16. закона о Устројству Касационог Суда, дао је ово своје мишљење о разумевању чл. 1. закона о пречишћавању рокова од 29. октобра 1913. године, у вези са чл. 10. истога закона:

1). Како се има разумети чл. 1. закона о пречишћавању рокова од 29. октобра 1913. године, наиме јесу ли овим прописом обустављени рокови плаћања за све до тада издане меничне обавезе, и за оне менице које су издане за време од 17. септембра 1912.

године па до 29. октобра 1913. године, дакле од времена кад је почео да важи закон о продужењу рокова плаћања од 1. октобра 1912. године, па до времена када је ступио у живот закон о пречишћавању рокова од 29. октобра 1913. год. ?

2.) Да ли се пропис чл. 2. закона од 29. октобра 1913. године, којим се привилегује плаћање меничних обавеза, односи и на оне менице, које су издане за време од 17. септембра 1912. год., па до 29. октобра 1913. год. ?

3.) У случају да дужник не плати интерес или отплату онако како је чл. 2. закона од 29. октобра 1913. године привилегован, треба ли меницу протестовати због неисплате и треба ли, по тужби повериоцевој, дужника осудити да плати одмах цео менични дуг или га треба осудити да плати менични дуг на онај начин како је привилегован поменути чл. 2. овога закона ?

Проучивши ова питања и законске прописе који се на то односе, Општа Седница Касационог Суда даје овај свој одговор:

Законом о мораторијуму од 1. октобра 1912. године, чл. 1. сви рокови меничних плаћања продужени су од дана објављеног Краљевог Указа о мобилизацији, а то је од 17. септембра 1912. године, за три месеца, дакле до 17. децембра 1912. године, тако да се ово време не рачуна у течај рока. То се, као што ће ниже бити изложено, има разумети и за рокове по обавезама меничним које ће тек постати у том међувремену. Потом, а на основи чл. 2. истог закона, Краљевом Уредбом од 8. децембра 1912. године, овако продужење тих рокова наређено је и за даље, дакле и за време од 17. децембра 1912. године, па све до дана објаве Указа о демобилизацији. До закона од 29. октобра 1913. године о ликвидацији мораторијума могао је когод још сумњати да ли под закон о мораторијуму од 1. октобра 1912. године, подпадају и меничне обавезе примљене за време мораторијума или само оне раније примљене, пошто у закону о мораторијуму није о томе ништа нарочито

казано. Али ономе, који би под тај закон о мораторијуму хтео да подведе само меничне обавезе пре мораторијума постале, а не и оне под њим постале, могло се онда са основном одговорити да закон о мораторијуму не прави те разлике. А природа је сваког закона о мораторијуму та, да под мораторијум, кад се једном постави, долази све осим онога што се нарочито изузме. Без овога, друкче не може бити ни онда кад би се ко обавезао на плаћање и без обзира на закон о мораторијуму, јер је овај закон јавнога поретка, који не може бити мењан приватном вољом појединца, т. ј. овај се не може нагонити на плаћање противно овоме закону баш ако би се на такво плаћање био и обавезао. Али ако је ко по самом закону о мораторијуму и био у сумњи да под тај закон долазе и меничне обавезе у мораторијуму постале, те сумње не може бити сад после закона од 29. октобра 1913. године о ликвидацији мораторијума. Чланом 1. овога закона и изречно је наређено да рокови пла-

ћања свију меничних обавеза, т. ј како оних пре 17 септембра 1912. године постављених тако и оних потоњих остају обустављени и даље до 17. јануара 1914. године. По овом законском пропису, под мораторијум, дакле под обуставу рока до 17. јануара 1914. године дошли би, према оном што је раније речено, и рокови меничних обавеза постављених у међувремену од 29. октобра 1913. године као дана закона о ликвидацији, до 17. јануара 1914. године, да није односно њих учињен изузетак, доношењем нарочитог прописа о њима у чл. 10. истог закона. По овом члану, мораторијума за плаћања по тим обавезама нема, ако би рок падао после 17. јануара, осим ако би рок падао пре тога дана, у ком случају има да се сматра да је рок истекао 18. јануара 1914. год.

Према овоме, чл. 1. закона о ликвидацији мораторијума, доведен у везу са овим чл. 10. има тај смисао: да мораторијум стоји до 17. јануара 1914. године, за све меничне обавезе постале до 29. октобра 1913. г.

тако да је рок обавезама, постављеним пре 17. септембра 1912. године, престао тећи 17. септембра 1912. год., а наставља се истеком 17. јануара 1914. године, а обавезама постављеним у мораторијуму, па за време од 17. септембра 1912. године до 29. октобра 1913. године, рок и не започиње тећи све до истека 17. јануара 1914. год. За плаћања по меничним обавезама постављеним у време од 29. октобра 1913. год. до 17. јануара 1914. год. вреди, како је речено, чл. 10. У том погледу чл. 10. је јасан, при свем том што је, с погледом на праву технику, рђаво редигован, тако, ту је речено: „ако би за време трајања овога закона“.... место да се рекло, како се мислило и хтело рећи: ако би за време од ступања на снагу овога закона, (а то је од 29. октобра 1913. год.) па до 17. јануара 1914. год., биле примљене нове новчане обавезе и т. д. Јер докле траје овај закон о ликвидацији мораторијума? Очеvidно и преко 17. јануара 1914. год. све док постоји потреба којој има

да послужи и која га је изазвала. Биће плаћања којима ће рок услед закона о мораторијуму пасти прилично даље од 17. јануара, па и којима ће се течај рока, као што је напред речено, тек од тада започети и дужници ће се и после 17. јануара још прилично дуго позивати на тај закон који ће за њих још све једнако бити у снази.

На прво питање одговор је, према наведеноме, овај :

Чланом 1. закона од 29. октобра 1913. године, за све до тада постале меничне обавезе обустављени су рокови до 17. јануара 1914. год. Према томе за меничне обавезе којима је рок почео тећи пре 17. септембра 1912. наставиће се ток рока тек од 17. јануара 1914. год.; које су после 17. септембра 1912. год. постале, а пре 29. октобра 1913. започеће тећи рок од 18. јануара 1914. године. Најпосле за обавезе постале у који дан између 29. октобра 1913. и 17. јануара 1914. важи чл. 10.

По питању под 2) Општа Седница Касационога Суда је мишљења да се пропис чл. 2. закона од 29. октобра 1913. године, којим се привилегује плаћање меничних обавеза, односи и на оне менице које су издане за време од 17. септембра 1912. год. па до 29. октобра 1913. год.

По питању под 3) Општа Седница налази да — у случају да дужник не плати интерес или отплату, онак' како је чл. 2. зак. од 29. октобра 1913. год. привидеован, — треба меницу протестовати због неисплате; а по тужби повериочевој дужника не треба осудити да плати одмах цео менични дуг, већ га треба осудити да плати менични дуг на онај начин како је привидеован по чл. 2. овога закона т. ј. о првом року интерес, о другом отплату по овом закону и т. д.

Бр. 306. Из Опште Седнице Касационог Суда, 15. јануара 1914. год. у Београду.¹⁾

¹⁾ „Српске Новине“ бр. 13. од 17. I. 1914.

Министарство Правде Бр./1172. 16. јануара 1914. године у Београду.

Првостепеном суду.

Касациони Суд у Општој Седници својој од 15. о. м. Бр 306. на захтев мој од 13. о. м. Бр. 731. дао је своје мишљење о разумевању члана 1. закона о пречисћавању рокова од 29. октобра 1913. године у вези са чл. 10. истог закона овако :

1) Чланом 1. закона од 29. октобра 1913. године за све до тада постале меничне обавезе обустављени су рокови до 17. јануара 1914. године. Према томе за меничне обавезе којима је рок почео тећи пре 17. септембра 1912. године наставиће се ток рока тек 17. јануара 1914. године; које су после 17. септембра 1912. године постале, а пре 29. октобра 1913. године започеле тећи рок од 18. јануара 1914. године. Најпосле за обавезе постале у који дан између 29. октобра 1913. године и 17. јануара 1914. године важи чл. 10.

2) Пропис члана 2. закона од 29. октобра 1913. године којим се привилегује плаћање меничних обавеза, — односи се и на оне менице које су издате за време од 17. септембра 1912. године па до 29. октобра 1913. године.

3) У случају да дужник не плати интерес или отплату, онако како је чл. 2. з. од 29. октобра 1913. год. привилегован, — треба меницу протестовати због неисплате; а по тужби повериоцевој дужника не треба осудити да плати одмах цео менични дуг, већ га треба осудити да плати менични дуг на онај начин који је придегован по чл. 2. овога закона т. ј. о првом року интерес а другом отплату по овом закону и т. д.

Ово се доставља суду ради знања и управљања.

Министар правде
М. С. Ђуричић с. р.

11.

ЗАКОН

О обустави извршења и обезбеђења као и тока рокова

од 29. јула 1914. године.

Чл. 1. Ток рокова плаћања по свима обавезама из трговачког и меничног законика и специјалних закона, за све уговорене обавезе из грађанског законика, као и плаћање премија код осигуравајућих друштава, за све врсте осигурања живота и имања, обуставља се од 12. јула ове године, као дана Указа о мобилизацији војске, па до шездесет дана закључно рачунајући од дана, када буде објављен указ о демобилизацији војске.

Обустава тока рокова важи и за обавезе примљене после 12. јула ове године.

Законске обавезе из грађанског законика, као обавезе издржања међу супрузима

или међу родитељима и децом, као и обавезе из закона о старатељству, морају се и даље о року испуњавати.

Обустава тока рокова не важи ни за све обавезе плаћања јавно правног карактера.

Осигуравајућа друштва дужна су примити у року од 15 дана, од дана када овај закон ступи у живот, понуде осигураника (уговорача или корисника) или њихових родитеља, жене или деце или онога код кога су полисе дате као подлога зајму, за ратну премију. Ову премију осигураници су дужни платити по истеку рока, овде предвиђеног за обуставу тока рокова. То важи за оне уговоре осигурања, где је потребно нарочито уговорити ратни ризик.

Обвеза одложених плаћања обичних премија остаје у снази ако осигураник (уговорач или корисник) осигурање не опозове у року од 15 дана, од дана ступања у живот овог закона.

Понуда као и опозивање може се учинити, без таксе, код које било грађанске или

војне државне власти. Власт ће понуђачу или отказивачу издати бесплатно уверење о поднетој понуди или отказу, а пријаву или отказ спровести осигуравајућем друштву.

Чл. 2. Обустава тока рокова предвиђена чланом 1. примењује се и на уговоре о закупу и то само у овим случајевима :

- 1) кад је закупца војни обавезник, и
- 2) кад је закупца по наређењу војне власти морао напустити закупно добро, а месечна закупна цена није већа од 50 дин.

Но, у овом последњем случају ток рока обустава се само за оно време, које је закупца морао провести по наређењу војне власти ван места закупног добра, а за све остало време ток рока плаћања закупа не обустава се.

Ако би закупца закупно добро издао под пазакуп, па би пазакупца њему плаћао кирију за време важења овога закона, онда је у сваком случају дужан и закупца кирију плаћати, без обзира на одредбе овог закона.

Чл. 3. За време означено у чл. 1. обуставају се и извршења пресуда и решења по грађанским споровима, као и стављање свију врста обезбеђења предвиђених грађанским судским поступком и уредбом о интабулацији, а обустава се за означено време и ток свију рокова од којих зависи губитак односно стицање каквих права, било по грађанском законик у било по коме другом специјалном закону. Решења која су судови донели по предметима тражених обезбеђења и интабулација, за време од 12. јула ове г. па до ступања у живот овога закона, сматраће се као и да не постоје.

Но у оним случајевима где је пре 12. јула ове год. стављено обезбеђење на плату или пензију чиновника и њихових удова и деце, вршење месечних обустава плате или пензије своди се на половину одобреног обезбеђења. Овако смањене обуставе вршиће се до времена предвиђеног у члану 1. за обуставу тока рокова.

Чл. 4. За време предвиђено у чл. 1. обуставља се и ток роковима за незадовољства и жалбе по грађанско — правним споровима, као и по законима: о стечајном поступку и старатељству и по предметима о поступању у неспорним делима, као и по осталим специјалним законима, по којима је право на жалбу везано за рок, изузимајући жалбе по закону о потпори војних инвалида.

Чл. 5. Утврђује се као опште правило следеће :

При израчунавању рокова неће се узимати у рачун само оно време, за које су рокови по овом закону обустављени. Према томе, ако је који рок почео тећи пре 12. јула ове године, онда ће ток тога рока тећи све до 12. јула тек. године, па ће затим по овоме закону наступити обустава његовога тока и ток ће се наставити после шездесет дана закључно, рачунајући од дана објаве Указа о демобилизацији војске.

Овлашћује се Министар Правде да изradi таблицу рокова.

Чл. 6. Изискани протести због неисплате, као и тужбе подигнуте после 12. јула ове године, не морају се обнављати.

Чл. 7. За означено време обуставе тока рокова по чл. 1. овога закона, неће се вршити ни стечајно поступање према дужницима. Исто тако неће се моћи вршити ни пренос непокретних добара.

Чл. 8. Обустављају се јавне продаје покретних и непокретних добара.

Јавне продаје по извршењима, која се буду затекла код извршних власти пре 12. јула ове године, као и по стечајним масама, моћи ће се вршити тек после деведесет дана закључно рачунајући од дана објаве указа о демобилизацији војске.

Чл. 9. Пре него што овај закон престане важити, уредиће се законодавним путем начин, како ће се ликвидирати мораторно стање, заведено овим законом.

Чл. 10. Овај закон важи од дана кад га Краљ потпише, а обавезну силу добија кад се обнародује у „Српским Новинама.“¹⁾

¹⁾ „Српске Новине“ бр. 165. од 31. јула. 1914. г.

12.

Министарски Савет у данашњој својој седници, а на основу §. 5. Устројства Централне Државне Управе, и на основу прокламације Његовог Величанства Краља од 25. Августа 1913 год решио је:

„Да се закон о обустави извршења и обезбеђења као и тока рокова примени и на присаједињене области Старе Србије“.

Из Министарства Правде 31. јула 1914. бр. 1546. у Нишу.¹⁾

¹⁾ „Српске Новине“ бр. 165. од 31. јула 1914. г.

13.

ОГЛАС¹⁾

Белгијска Влада известила је Министарство Иностранних Дела о следећем:

„Једним решењем немачког гувернера од 29. августа 1916. које не поштује принципе међународног права, организована је принудна ликвидација извесних предузећа на белгијској територији, коју је окупирао непријатељ.

„Осим тога, према веродостојним обавештењима, немачка управа наредила је извесним естаблисманима да улажу у царску немачку банку износ конта — курента (текућих рачуна) француских и енглеских поданика.

¹⁾ „Српске Новине“ бр. 62. од 25. V. 1917. г.

„Белгијско законодавство, чији саставни део чине и Хашке конвенције, не признаје ни важност датог пуномоћја ради ликвидације стараоцима, које поставља освајач, ни важност операција ликвидације. Према томе, после ослобођења територије, лица оштећена злоупотребом коју би могли учинити стараоци (секвестри) или други извршиоци ликвидације на основу својега пуномоћја — имаће права подићи тужбу за накнаду штете против тих старалаца (секвестра) или извршилаца њиховог имања.

„Све обавезе и правни послови који произлазе из старалачког делокруга моћи ће се поништити. Тако ће се поступити у случају отуђења покретности и непокретности, преноса потраживања — једном речју код свих послова располагања.

„Заступници (ван белгијске територије заузете од непријатеља) фирми и друштава белгијских или страних, која су стављена под секвестар од стране немачке власти, излажу се опасности, да се на њих примени

поред накнаде штете и казна предвиђена одлуком — законом од 10. децембра 1916. ако буду извршивали наредбе, које им буду давали секвестри или други извршиоци ликвидације“.

Обавештавају се о овоме сви наши поданици и скреће им се пажња на то да не ступају ни у какве правне односе са незаконо постављеним ликвидаторима, да не би претрпели штету, која их овуда може снаћи.

Министарство Правде

Бр. 541. 20. маја 1917. год. Крф.

СЛУЖБЕНА ОБЈАВА¹⁾

Аустријске и бугарске власти извршиле су у заузетим српским областима многобројне повреде међународног права. Оне су противзаконно повредиле покретна и непокретна права наших држављана, као и права државе, општина и других правних установа. На овај начин насилно су створени нови противправни односи који немају правне вредности ни по међународном праву ни по законима наше државе.

Као примери ових нелегалних актова окупаторских власти напомињу се овде: распродаје такозваних безвласничких имања т. ј. оних имања чији су сопственици били избе-

¹⁾ „Српске Новине“ од 19. септембра 1917. год. бр. 112.

гли из земље; конфискације и продаје имања наших држављана у виду некакве тобожње казне; принудне ликвидације дугова наших држављана и т. д.

Овако незаконито засновани правни односи немају ослоња на у основним начелима међународног права ни у Хашкој конвенцији ни у нашим законима.

Српска држава не признаје нити ће признати вредност оваквим назови правним актима који су резултат насиља а не права; она не допушта нити ће допустити да се насилним путем поруше легално заснована и утврђена права ни њених држављана ни општина ни других правних установа.

Исто тако противзакони су и сви доцнији преноси ових нелегално заснованих права, пошто је првобитни пренос нелегалан.

Према изложеном сваки онај, који би ступио у поменуте нелегалне односе излаже се опасности да претрпи штету услед тога, што се ти односи појављују као резултат повреде међународног права и наших закона.

Министарство Правде

Бр. 938. 1. септембра 1917. Крф.

15.

Министарски Савет Краљевине Србије, на предлог Министра правде донео је на својој седници од 15. фебруара 1918. ово

Р е ш е њ е :

Забрањује се свима нашим поданицима, да за време док рат траје, плаћају своје дугове поданицима непријатељских држава или да на ма који начин притичу обogaћењу поданика непријатељских држава.

Забрањује се свако трговање и правни промет између наших поданика и поданика непријатељских држава.

Државне власти спречаваће све радње, које би биле противне овој одлуци.

Означено решење Министарског Савета саопштава се свима и свакоме ради знања и управљања.

Решење Министарског Савета
Бр. 305. Крф 28. II. 1918.¹⁾

¹⁾ „Српске Новине“ бр. 29. од 8. III. 1918.

16.

ЗАКОН

од 17. априла 1919. год.

О изменама и допунама у закону о обустави извршења и обезбеђења, као и току рокова, од 29. јуна 1914. год. који гласи :

Члан 2. мења се и гласи :

а). Сви постојећи (текући) закупни станова конституисани пре или у току рата и закупни зграда за индустријске, трговачке и професионалне радње конституисани пре рата, — без обзира на уговорени рок и приватну продају имања продужују се још за годину дана, рачунајући од дана истека полгођа (за селидбу) у коме је објављена општа демобилизација војске садањег рата.

Ну код дугорочних (чије је уговорени рок дужи од године дана) закупа, ако купац или ма ко од његове породице за из-

весно време није уживао закупљене просторије услед ратне опасности, реквизиције, бегства или насилног одвођења (интернирања, конфинирања и др.), закупац има право да ужива закупно добро онолико времена, колико је било уговорено а није уживано.

б). Изузетно од овог наређења, сви закупни конституисани у току рата без знања или противу воље закуподавца (његовог законитог преставника, пуномоћника, тудора, старатеља или најближе родбине), или са знањем овог, а на штету предратног закупца, кад је тај закупац оставио своје ствари у закупном добру или у опште по свему није сам напустио ни прекинуо са тим својим закупом и сматрао се у току рата за постојећег закупца, — престају најдаље за месец дана од дана обнародовања овог закона и садањи закупац је дужан од тог доба уступити закупно добро сопственику односно предратном закупцу, ако исти у том року тражи усељење.

Исто тако иселиће се у истом року и онај закупац (било предратни, било ратни,) ако

сопственик зграде принуђен да се усели у закупчев стан, или зато, што осим тих просторија нема други свој стан, или зато, што је његов дотадањи стан бомбардовањем или иначе ратом постао неупотребљив за становање и не може се довести у ред најмање за време од шест месеци. Ово стање потребе или неупотребљивости утврђује полицијска власт преко два стручњака увиђајем, на тражење сопственика зграде. Кад је случај да такав сопственик има више станова право избора стана за усељење припада месном одбору по закону о помагању невољних у рату. Закупац нема право без одобрења сопственика издати под закуп закупно добро за време важења овога закона; такав уговор ништи се.

При исељавању по овој одредби, или иначе при селидби, кад закупац дугује закупнину, на позив сопственика стана (његовог тудора, старатеља, заступника, пуномоћника или најближе родбине), надлежна месна власт полицијска (ако ово нема у месту — општ-

тинска) дужна је у присуству два грађанина пописати све ствари закупчеве, узети реч од обе стране о трајању закупа и износу неплаћене закупнине, па на потпис тога протокола предати те ствари закупцу под законом одговорношћу са назначењем, да оне служе као првенствена залога за неисплаћену закупнину о којој је реч. Тај протокол могу стране код власти преписати и потврдити уз плаћање таксе.

в.) Све закупнине уговорене у току рата било да су закупци приватна лица, или јавно — правна, које се од 1. маја 1919. г. имају плаћати по овоме члану, утврђују се на висину закупнине, коју је дотично добро имало пре рата (I. полугође 1914. године).

г.) Власници у опште имају права тражити повећање закупнине по овој скали и то:

1). У Београду:

За закупнине месечне од 51 динар до 100 динара по 10%.

За закупнине месечне од 101 динар до 200 динара по 15%.

За закупнине месечно од 201 динар до 300 динара по 20%.

За закупнине месечно од 301 динар до 500 динара по 25%.

За закупнине месечно од 501 динар до 1000 динара по 30%.

За закупнине месечно од 1000 динара па на више по 40%.

2.) У окружним местима и местима која имају првостепени суд:

За закупнине месечно од 21 динар до 100 динара по 10%.

За закупнине месечно од 101 динар до 150 динара по 15%.

За закупнине месечно од 151 динар до 200. динара по 20%.

За закупнине месечно од 201 динар до 300 динара по 25%.

За закупнине месечно од 301 динар па на више по 30%.

3.) У местима ереским и есеским :

За закупнине месечно од 11 динара до 100 динара 10⁰/₀.

За закупнине месечно од 101 динар до 150 динара по 15⁰/₀.

За закупнине месечно од 151 динар па на више 20⁰/₀.

Но ако су извесне од закупних просторија услед рата или иначе постале неупотребљиве за уживање, онда ће се закупнина смањити сразмерно неупотребљивости закупљених просторија.

Код зграда које раније нису биле издаване под закуп, висина закупнине ће се одредити по предњим наређењима.

Међутим код зграда које се подигну за време важења овог закона, као и код оних сада неупотребљивих, а које се буду обновили, оставља се слобода уговарања закупне цене.

д.) Закупци су дужни плаћати сваког месеца закупнину почев од 1. маја т. год.

Сопственику за ту неплаћену закупнину стоје на расположењу сва законска средства обезбеђења и наплате. И надлежни судови дужни су, изузетно од осталих одредаба овога закона о мораторијуму, одобравати средства обезбеђења, доносити осуде и наређиваће наплате кад томе места има. Извршне власти дужне су, изузетно од овога закона о мораторијуму, такве осуде и наредбе извршивати и то док траје мораторијум само из покретности закупчеве.

Ако купац не плати за два узастопна месеца закупнину или ако закупно добро не ужива у смислу његове намене, онда сопственик има права као неуредног уклонити га из закупног добра.

Законом о ликвидацији мораторних обавеза регулисаће се све неплаћене закупнине за време од половине јуна 1914. год. па до конца Априла 1919. год. као и будуће закупнине оних купаца војних обвезника, чији је годишњи приход испод 3000 дин. све до дана опште демобилизације.

ђ.) Све спорове, који наступе између сопственика и закупца, или између самих закупца, око трајања закупа, пазакупа, селидбе, усељавања у други стан, неуживања у току рата и утврђивања величине закупнине, расправљаће без наплате таксе, по одредбама овога члана као и одредбама грађанског законика о закупу, у колико исте овим нису измењене, нарочити суд који се овим законом установљава. За случајеве из тачке б.) овога члана захтев мора бити предат овоме суду у року од месец дана од дана објаве овога закона, јер после тога рока сматраће се да су се интересоване стране одрекле права, које имају по овом закону. Ако је предрадни закупцац и војни обавезник и као такав на служби ван места у коме је закупно добро, онда овај рок за њега почиње тећи од дана његовог сталног повратка у место, где је закупно добро. То исто важи и за оне избеглице, којима је било немогуће у горњем року вратити се у отаџбину.

Али у случајевима :

1.) Увођења предратног закупца или сопственика у закупно добро — тачка б.;

2.) Исељавања закупца кад закупцац у редно не плаћа према тачци д., на захтев интересованог лица, полицајска власт је дужна поступити по §. 356. в. казненог законика, ако би јој се интересовани за то обратио и без пресуде судске.

е.) Ови се судови образују у месту првостепеног суда на образложен предлог председника тога суда, а у Београду према нахођењу Министра Правде.

Њихов број одређује Министар Правде према указаној потреби.

ж.) Они су састављени од председника и два члана, од којих је један из реда сопственика а други из реда закупцаца и суде по свом слободном уверењу.

Ако у ком месту првостепеног суда неби био образован овај нарочити суд, онда ће спорове који у његову надлежност долазе

судити надлежни редовни судови, примењујући одредбе овог закона.

з.) За десет дана од дана обнародовања овог закона, Министар Правде одредиће председнике ових судова било од судија Апелационог суда, било од председника или судија првостепених судова.

и.) У општинама где се ови судови образују на позив окружног начелника, а за град Београд на позив Управе града Београда, најдаље за десет дана по обнародовању овог закона саставиће се од стране општинског одбора једна листа сопственика, једна листа закупаца. Из ових листа првостепени суд извућиће коцком двадесет сопственика и двадесет закупаца, који ће по реду извлачења бити по петнајест дана судије. Сваки судија који је учествовао у раду два месеца може се ослободити даљег рада.

ј.) У случају неизвињеног одсуства или у случају да неки члан одбије да суди, председник ће га осудити на плаћање новчане казне, најмање 100 динара и највише 300 динара

у корист касе Инвалидског Фонда. Ова је осуда одмах извршна.

к.) Чланови суда, кад раде примају из државне касе дневницу од 20 динара а попутнину по закону о селидбеним трошковима државних чиновника.

л.) Министар Правде одредиће потребан број секретара за судове из броја судских чиновника.

љ.) Председник суда покушаће у сваком појединачном случају поравнање странака. Ради тога ће секретар, кад тужилац поднесе тужбу позвати одмах туженога да у року од 3 до 5 дана предстане суду а тужиоцу ће то одмах саопштити.

Ако на одређени дан тужилац не предстане, његов се спор брише и може се узети у поступак најдаље после осам дана.

Стране се могу споразумети за време покушаја измирења од стране председника, да повере председнику да им он сам реши спор, као избрани судија у последњем степеноу, и са разрешењем свих формалности. Од-

лука је у том случају извршна. Ако се не постигне поравнање или тужени не предстане суду на дан који је одредио председник за равнање, секретар ће позвати стране ради суђења, водећи рачуна о року прописаном у тачци љ.) овог члана.

м.) Сведоци, ако има места њиховом позивању, биће позвани на исти начин и у исти дан.

н.) Ако је одлука судска донета услед недоласка туженог, секретар ће изосталу страну препорученим писмом известити у року од 3 дана од кад је одлука изречена.

и.) Рачунање рокова биће по грађанском судском поступку.

о.) Пресуда суда се у кратко мотивише и објављује се увек у јавној седници.

Против пресуде суда може се изјавити жалба надлежном првостепеном суду због прекорачења власти или због повреде закона. Нови докази не примају се у жалби.

п.) Жалба се има дати најдаље 3 дана после саопштења пресуде од стране председника суда.

р.) У року најдаље од три дана акта се имају послати надлежном првостепеном суду.

с.) При суђењу примењиваће се, између осталог, и прописи §. §. 151, 153, 154, 155, 213, 233, 234, 235, 236, 239, 241, 251, 254, 259, 281, 299; грађанског судског поступка.

т.) Забрањује се уговарање закупнине веће од износа означенога у тачци в.) овога члана, сем случајева означених у тачци г.)

ћ.) При сваком већем уговарању па ма у којој форми било, сопственик зграде казниће се казном од 500 до 2000 динара. Сем тога осуђује се на то, да уговорена закупнина за све време трајања закупа припадне у корист касе Инвалидског Фонда.

у.) Исто тако се казни свако привидно враћање предратног закупца у првобитни стан, који је он био у току рата сасвим напустио, а кад је то управљено на штету садањег закупца и у цели да се тај оштети.

Такав уговор и однос поништава се. Казна се овде изриче према сопственику стана и предратном закупцу.

ф.) Закупци, поданици непријатељских држава, не могу се користити одредбама члана 2. овог закона.

х.) Овај закон ступа у живот кад га Краљ потпише, а обавезну снагу добија кад се обнародује.¹⁾

¹⁾ Обнародован у „Службеним Новинама“ бр. 34. од 19. априла 1919. год.

ПРВОСТЕПЕНОМ СУДУ...

„Господин Министар Правде претписом својим од 14. о. м. Бр. 8198 а по захтеву Београд. Трговач. Суда, од 30. маја о. г. Бр. 626 тражио је од Касационог Суда мишљење о томе, може ли суд и мимо забране из чл. 7. зак. о мораторијуму предузимати извесне радње стечајног поступка у смислу §§ 24. 40. и 46. зак. о стец. поступку или наређење чл. 7. спречава примену ових законских наређења према фактичким стечајним дужницима.

На основу т. 2. § 16. зак. о своме устројству Касациони суд размотрио је предње питање у својој општој седници и част

му је поднети Господину Министру ово своје мишљење :

По чл. 7. зак. о обустави извршења и обезбеђења као и тока рокова од 29. Јула 1914 г. за означено време обуставе тока рокова по чл. 1. пом. зак., неће се вршити ни стечајно поступање према дужницима.

Смисао је поменутог члана тај, да се за означено време не могу отворити стечаји над дужницима, а по раније отвореним стечајима не могу се предузимати ни наређивати оне стечишне радње, које су у вези са обустављеним радњама и роковима у чл. 1., 3., 4. и 8. поменутог закона. Тако нпр. не могу се одређивати рокови за пријаву поверилаца, ни рочишта за равнање, ни доносити одлуке о упућивању на спор у извесном року ни наређивати јавне продаје стечишне имовине, ни одређивати рочишта за распоред новца добивенога од продатог стечишног добра и т. д. По поменутом чланом 7. истог закона није забрањено суду наређивати и предузимати све оне радње

које се односе на администрирање и управу са стечишном имовином.

Управу са том имовином и даље води, под надзором суда, одређени старалац, који по чл. 47. стец. пост. има да се о њој стара, као добар домаћин и да као такав предлаже суду и предузима све радње, које су потребне и корисне за исту.

Поменуте радње односе се на одржање, осигурање и руковање са стечишном имовином; оне иду на корист свих интересованих лица и поверилаца и дужника и према таквој природи њиховој не може се сматрати, да је предузимање и наређивање њихово суду забрањено ; јер за то не би имало никаквих разлога ни користи.

Па како и радње предвиђене у §§-има 24., 40. и 46. стец. пост. долазе у ред напред поменутих радња, које се односе на управу са стечишном имовином, то је јасно

да примену поменутих законских прописа не спречава наређење члана 7. закона о мораторијуму“.¹⁾

Предње мишљење касационог суда доставља се томе суду, ради знања и будућег управљања у оваквим случајевима.

Министарство Правде

Бр. 10961 9. Јула 1919 г. у Београду.

Б. АУСТРО-УГАРСКО ЗАКОНОДАВСТВО ЗА СРБИЈУ

¹⁾ Ова је одлука донета у Општој Седници Касационог Суда 26. Јуна 1919. г. бр. 1712.

УРЕДБА ВОЈНОГ ГУВЕРНЕРА

од 7. јула 1916. г.

у погледу ограничења одлагања, наплате кирија и закупа, и егзекутивне наплате у окупираној области Србије (Зборник бр. 33.)

§ 1.

Ослобођење од плаћања извесних закупа и кирија.

Ослобођавају се плаћања закупне цене и кирије:

1) они закупци и кирајџије, који су напустили Србију услед прекида дипломатских односа са аустро-угарском монархијом или њеним савезницима, за време докле су ван Србије, а најдаље до 1. Јануара 1916;

2) они закупци и кирајџије, који су од некадашњих државних власти били интернирани, докле траје то интернирање.

§ 2.

Изузетци од одлагања (обуставе) или од ослобођења плаћања извесних закупа и кирија.

Ако поверилац докаже, да је привреда, радња или предузеће и даље вођено, и ако је купац или кирајџија био на војној дужности, или напустио закупљено или најмљено добро, или био одсутан или интерниран, морају се оне закупне цене или кирије платити у извесном износу и у извесном времену, које ће суд одредити својом одлуком, које су одложене на основу чл. 2. тач. 1. и 2. српског закона о одлагању или су по § 1. ове наредбе ослобођене (отпуштене).

Ако је најмљени стан за време војне службе, отсутности или интернирања закупчевог употребљаван од стране закупчеве породице, има се свакојако платити једна трећина уговорене кирије за време употребе.

§ 3.

Судско смањивање закупне цене и кирије.

Суд може сваку цену закупа или кирије, која почива на извесном уговору закљученом пре почетка рата и не одговара садашњим привредним односима, смањити на захтев закупаца или кираџије.

§ 4.

Закуподавац или издавалац кућа под кирију може отказати закуп или уговор о кирији свакој оној личности, која руководи привредом, радњом или предузећем извесног закупаца или кираџије за време његове службе у војсци, одсутности или интернирања, или оној која располаже закупним добром.

§ 5.

Наплата закупне цене или кирије од уживаоца добра.

Закупну цену или кирију којој је рок истекао, докле је дужник на војној дужности, одсутан или интерниран, има да плати из његове имовине лице које управља за-

купним добром, руководи радњом или располаже дотичним предметом.

§ 6.

Наплата неодложених тражбина.

Члан 3. српског закона о одлагању (обустави) мења се у томе, што се тражбине, којима рокови нису одложени, могу наплатити на основу судске одлуке или поравнања.

Суд може ипак на захтев закупаца или кираџије одобрити исплату у одмереним отплатама у погледу наплате неодложених закупних цена и кирија, чији заостали износ не пренаша суму годишњег дуговања.

§ 7.

Принудно извршење.

Члан 8. српског закона о одлагању (обустави) ограничава се у толико, да се у циљу наплате тражбина изложених у § 6. могу судски наредити продаје покретних ствари.

Суд може одустати од ове наредбе на молбу дужникову за извесно време ако по-

стоје околности које захтевају да се о њима води рачун. Ако се од принудне продаје не очекује никакав задовољавајући резултат, она мора свакојачко изостати.

Радње за извршење наплате из непокретних ствари смеју се предузети само у толико у колико претходе принудној продаји.

§ 8.

Правна средства.

Против одлуке изречене на основу § 7. може се изјавити незадовољство у року од 8 дана рачунајући од дана пријема одлуке. Ово се право има саопштити парничним странама у одлуци.

§ 9.

Уништај забране преноса непокретности.

Уништава се одредба члана 7. српског закона о одлагању (обустави) по коме је недопуштен пренос непокретности.

§ 10.

Ова наредба ступа на снагу са даном њеног обнародовања.¹⁾

¹⁾Преведено из књиге: Sammlung der in dem Verordnungsblatt der K. u. K. Militärverwaltung in Serbien im Jahre 1916. und 1917. erschienenen Verordnungen Belgrad 1918. стр. 116—118. — Мој превод. Суботић.

УРЕДБА ВОЈНОГ ГУВЕРНЕРА

од 19. Јануара 1917 г. о одлагању (обустави).

І. ОДЕЉАК

Законско одлагање

А) Обим и предмет.

§ 1.

Одложене тражбине.

Новчане тражбине које почивају на уговору а постале су пре 1. фебруара 1917. г., одлажу се, ако су :

а) осигуране непокретностима, или се оснивају на

б) текућем рачуну, уложним записима или уложним књигама,

в) уговорима осигурања,

г) меници.

Б) Изузетци

§ 2.

Плаћање интереса.

Потраживања плаћања интереса од тражбина означених у (§ 1 под а и б) изузета су од овог одлагања.

§ 3.

Мање отплате капитала.

Потраживања сопственика каквог текућег рачуна или каквог улога (§ 1. под б) изузета су од одлагања у мери од 50% месечно од тражбине како је она постојала 31. Јануара 1917., ипак са ограничењем, да најмања сума коју дужник на захтев мора платити, и највећа сума коју поверилац може тражити, износи:

код тражбена из текућег рачуна и уложних записа 300 и 1000 круна,

код тражбина из уложних књига 100 и 300 круна,

код тражбина према заводима малог кредита највише 100 круна.

§ 4.

Веће отплате капитала.

Потраживања сопственика каквог текућег рачуна или каквог улога (§ 1. под б) изузета су од одлагања у мери до 50% од тражбине како је она постојала 31. јануара 1917. г., ако је повраћај потребан:

а) ради исплате порезе или других јавних дажбина,

б) ради исплате неодложених интереса од тражбина означених у § 1. под а,

в) ради исплате плата и дневница лицима постављеним у сопственом предузећу,

г) ради поновног почињања или одржања сопственог занатског или пољопривредног предузећа,

д) ради исплате текућих издатака какве општине или какве опште корисне корпорације.

Поновна дужност плаћања постоји тек по истеку 30 дана од последњег плаћања.

Дужник може захтевати оверење нужности плаћања означених под а—д и износе

непосредно исплатити означеним повериоцима.

Пренос тражбина са текућег рачуна на какав други рачун код исте кредитне установе не подлежи никаквом ограничењу, ипак се тиме ни уколико не мења мера делимичних отплата означена у §§ 3. и 4.

§ 5.

Тражбине из уговора о осигурању.

У погледу потраживања из уговора о осигурању, која осигуранику припадају после 31. јануара 1917. или припадају као зајам на основу залогa полице, примениће се одредбе §§ 3. и 4. до суме од 4000 круна на тај начин како оне важе за тражбине из уложних књига.

§ 6.

Ограничење изузетака.

Ако је сопственне каквог текућег рачуна по овом основу био 31. Јануара 1917. дужник одговарајуће кредитне установе, то се само плаћање интереса (§ 2.) изузима од одлагања (обуставе).

Не постоји право, да се плаћања имају истовремено вршити на основу § 3. и § 4. у току истог месеца.

§ 7.

Опозивање одлагања меничног потраживања.

Суд може укинути одлагање такве меничне тражбине (§ 1. под г.) и обвезати меничног дужника да дуг плати од једном или у отплатама и најдаље у року од једне године рачунајући од дана изрицања одлуке првог суда, ако је поверилац вансудски тражио наплату и докаже да дужник или један од више дужника може да изврши исплату без оштећења своје привреде.

Тужба код суда замењује у овом случају протест због неисплате.

II. ОДЕЉАК.

Судско одлагање и одлагање извршења.

§ 8.

Обим и предмет.

Суд може по тражењу дужника одложити тражбине које нису означене у § 1.

као и потраживања плаћања интереса од тражбина осигураних на непокретностима (§ 2.) најдаље за једну годину, рачунајући од дана пресуде првог суда, ако ово захтевају привредни односи дужникови, а поверилац овим одлагањем не би претрпео несразмерну штету.

Суд може у истом обиму и под истим околностима, по саслушању повериоца, одложити отпочињање и остварење извршења.

Место одсутног дужника молбу може предати и његов заступник; у овом случају права и дужности дужникове извршује његов заступник.

§ 9.

Молба за одлагање код суда.

Дужник мора своју молбу предати у случају § 8. одељ. 1. пре изрицања одлуке првог суда, у случају § 8. одељ. 2. у року од 7 дана после предаје првог налога за извршење.

Дужник има да докаже факте својих навода.

§ 10

Молба за одлагања код повериоца.

Ако је дужник, пре него што је подигнута тужба, захтевао код повериоца одлагање и по потреби понудио умерену сигурност, па поверилац опет подигне тужбу, то ће он накнадити дужнику парничне трошкове, ако суд одлучи у смислу дужникове молбе за одлагање.

§ 11.

Судска одлука.

Суд може изрећи одлагање, допустити исплату у отплатама или молбу одбити. Ако се не одобри одлагање суд може ипак признати да је дужник оправдано у мори (закашњењу исплате) за време протекло од 31. Јануара 1917.

Одлагање се може условити захтевом сигурности сходно чл 390. грађанског судског поступка.

§ 12.

Измена претпоставки одлагања.

Ако је исплата допуштена у отплатама (§ 11. одељ. 1.) па дужник не плати от-

плату на време, то мора платити одједном целу дужну суму.

Ако се промене околности, на основу којих је тражбина одложена, или ако је осигурање, дато од дужника, доведено у опасност, а он не даје одмах друго довољно јемство, може се ово одлагање уништити (обуставити) или скратити на захтев повериоца и по саслушању дужника. Тиме што једна или друга парнична страна не предстане, суд није спречен да донесе своју одлуку.

§ 13.

Изузетци од судског одлагања.

Не могу се судски одложити:

а) тражбине означене у § 1. под а, б, в и г, које су постале после 31. Јануара 1917. године;

б) тражбине које су произашле из накнаде штете проузроковане каквом кривичном радњом;

в) тражбине за издржавање;

г) тражбине по основу старатељства и туторства;

д) тражбине према физичким и правним лицима која припадају каквој непријатељској држави и имају своје стално место становања или изван аустро-угарске монархије и области које стоје под управом аустро-угарске монархије, или се задржавају изван ових области, ма да из ових нису принудно удаљена.

III. ОДЕЉАК

Опште одредбе.

§ 14.

Дејство одлагања.

Законско и судско одлагање има то дејство, да се у томе времену не може судски утврђивати (доказивати) одложена тражбина. Али одлагање не спречава обрачунавање (компензацију).

Ако је законски или судски признато одлагање какве тражбине, или је судски призната оправданост постојења каквог за-

кашњења (§ 11.), то се искључују све последице таквог закашњења; ипак се имају платити уговорени интереси или ако нема уговора законом утврђени интереси.

Код меничних обавеза, ако нема другог споразума, имају се рачунати интереси према интересној стопи, по којој се меница есконтује.

§ 15

Ток рокова.

Одложено време (одн. за које тече ток одлагања) не рачуна се у застарелост и у рокове за подизање тужби и других радња у поступку за извршење.

Менице се могу презентирати и протестовати и по истеку рокова одређених у трговачком законик у без губитка регреса и других меничних права.

§ 16.

Принудно извршење из непокретности.

Непокретности се не могу принудно продати ради наплате какве приватне новчане тражбине.

Допушта се предузимање радња за извршење које имају за циљ одређивање и извршење јавне продаје.

§ 17.

Уништај и измена старијих наређења.

Укида се српски закон од 29. Јула 1914. ст. кал. који се односи на обуставу, као и §§ 6. до 9. уредбе војног гувернера од 7. Јула 1916. бр. 33. Зборника.

Ток рокова за употребу правних средстава против одлука и наредаба српских грађанских судова и управних власти обуставља се и даље у смислу чл. 4. српског закона о обустави од 29. Јула 1914. ст. кал.

Наређења §§ 1—5. уредбе војног гувернера од 7. Јула 1916. бр. 33. Зборника остају у снази.

§ 18.

Почетак важности.

Ова Уредба ступа на снагу 1. Фебруара 1917. године.)

¹⁾ Преведено из књиге: Sammlung der in dem Verordnungsblatt der k. u. k. Militärverwaltung in Serbien im Jahre 1916. u. 1917. erschienenen Verordnungen. Belgrad 1918. стр. 118—124. Мој превод. Суботић.

20.

УРЕДБА ВОЈНОГ ГУВЕРНЕРА

од 3. Јануара 1918. г. о одлагању (обустаи).

І. ОДЕЉАК**Законско одлагање****А) Обим и предмет****§ 1.****Одложене тражбине**

Новчане тражбине, које почивају на уговору а постале су пре 1. фебруара 1917., одлажу се, ако се основају

а) на текућем рачуну, уложним записима или уложним књигама, или

б) на уговорима о осигурању.

Б) Изузетци**§ 2.****Плаћање интереса.**

Не одлажу се потраживања интереса од тражбина означених у § 1. под а.

§ 3.**Мање отплате капитала.**

Потраживања сопственика каквог текућег рачуна или каквог улога (§. 1. под а) изузета су од одлагања у мери од 5% месечно од тражбине како је она постојала 31. јануара 1917. год. ипак са ограничењем да најмања сума коју дужник на захтев мора платити, и највећа сума коју поверилац може тражити, износи :

код тражбина из текућег рачуна и уложних записа 300 и 1000 круна,
код тражбина из уложних књига 100 и 300 круна,

код тражбине према заводима малог кредита највише 100 круна.

§. 4.**Веће отплате капитала**

Потраживања сопственика каквог текућег рачуна или каквог улога (§. 1. под а.) изузета су од одлагања у мери до 50% од

тражбине како је она постојала 31. јануара 1917. год. ако је повраћај потребан :

а) ради исплате порезе или других јавних дажбина,

б) ради исплате интереса од тражбина, које су осигуране непокретностима,

в) ради исплате плата и дневница лицима постављеним у сопственом предузећу,

г) ради поновног почињања или одржања сопственог занатског или пољопривредног предузећа,

д) ради исплате текућих издатака какве општине или какве опште корисне корпорације.

Поновна дужност плаћања постоји тек по истеку 30 дана од последњег плаћања.

Дужник може захтевати оверење нужности плаћања означених под а — д и изнесе непосредно исплатити означеним повеиоцима.

Пренос тражбина са текућег рачуна на какав други рачун код исте кредитне установе не подлежи никаквом ограничењу, ипак

се томе ни у колико не мења мера делимичних отплата означена у §. §. 3. и 4.

§. 5.

Тражбине из уговора о осигурању.

У погледу потраживања из уговора о осигурању која осигуранику припадају после 31. јануара 1917. г. или припадају као зајам на основу залоге полице, примениће се одредбе §§ 3. и 4. до суме од 4000 круна на тај начин како оне важе за тражбине из уложних књига

§ 6.

Ограничење изузетана.

Ако је сопственик каквог текућег рачуна по овом основу био 31. јануара 1917. дужник одговарајуће кредитне установе, то се само плаћање интереса (§ 2.) изузима од одлагања (обуставе).

Не постоји право, да се плаћања имају истовремено вршити на основу § 3. и 4. у току истог месеца.

II. ОДЕЉАК

Судско одлагање и одлагање извршења.

§ 7.

Обим и предмет.

Суд може по тражењу дужника одложити тражбине које нису означене у § 1. најдуже за једну годину, рачунајући од дана пресуде првог суда, ако ово захтевају привредни односи дужникови, а поверилац овим одлагањем не би претрпео несразмерну штету.

Суд може у истом обиму и под истим околностима, по саслушању повериоца, одложити отпочињање и остварење извршења.

Место одсутног дужника молбу може предати и његов заступник; у овом случају права и дужности дужникове извршује његов заступник.

§ 8.

Молба за одлагање код суда.

Дужник мора своју молбу предати у случају § 7. одељ 1. пре изрицања одлуке првог суда, у случају § 7. одељ. 2. у року

од 7 дана после предаје првог налога за извршење.

Дужник има да докаже факта својих навода.

§ 9.

Молба за одлагање код повериоца.

Ако је дужник, пре него што је подигнута тужба, захтевао код повериоца одлагање и по потреби понудно умерену сигурност, па поверилац опет подигне тужбу, то ће он накнадити дужнику парничне трошкове, ако суд одлучи у смислу дужникове молбе за одлагање.

§ 10.

Судсна одлука.

Суд може изрећи одлагање, допустити исплату у отплатама, или молбу одбити. Ако се не одобри одлагање, суд може ипак признати, да је дужник оправдано у мори (закашњењу исплате) за време претекло од 31. јануара 1917.

Одлагање се може условити захтевом сигурности сходно чл. 390. грађанског судског поступка.

§ 11.

Измене претпоставки одлагања.

Ако је исплата допуштена у отплатама (§ 10. одељ. 1.) на дужник не плати отплату на време, то мора платити од једном целу дужну суму.

Ако се промене околности, на основу којих је тражбина одложена, или ако је осигурање, дато од дужника, доведено у опасност, и он не даје одмах друго довољно јемство, може се ово одлагање уништити, или скратити на захтев повериоца и по саслушању дужника. Тиме што једна или друга парнична страна не предстане, суд није спречен да донесе своју одлуку.

§ 12.

Изузетци од судског одлагања.

Не могу се судски одложити:

а) тражбине означене у § 1. постале после 31. јануара 1917.,

б) тражбине које су постале после 31. јануара 1917. које су осигуране непокретностима или се оснивају на меници,

в) тражбине које су произашле из наде штете проузроковане каквим кривичним делом,

г) тражбине за издржавање,

д) тражбине по основу старатељства или туторства,

е) тражбине према физичким и правним лацама која припадају каквој непријатељској држави и имају своје стално место становања или изван аустро-угарске монархије и области које стоје под управом аустро-угарске монархије, или се задржавају изван ових области ма да из ових нису принудно удаљена.

III. ОДЕЉАК

Опште одредбе.

§ 17.

Дејство одлагања.

Законско и судско одлагање има то дејство, да се у томе времену не може суд-

ски утврђивати (доказивати) одложена тражбина. Али одлагање не спречава обрачунавање (компензацију).

Ако је законски или судски признато одлагање какве тражбине, или је судски призната оправданост постојања каквог закашњења (§ 10.), то се искључују све последице таквог закашњења; ипак се имају платити уговорени интереси или ако нема уговора законом утврђени интереси.

Код меничних обвеза ако нема другог споразума имају се рачунати интереси према интересној стопи, по којој се меница есконтује.

§ 14.

Ток рокова.

Одложено време се не рачуна у застарелост а у рокове за подизање тужби и других радња у поступку за извршење.

Менице се могу презентирати и протестовати и по истеку рокова одређених у трговачком законнику без губитка регреса и других меничних права.

§ 15.

Принудно извршење из непокретности.

Непокретности се не могу принудно продати ради наплате какве приватне новчане тражбине.

Допушта се предузимање радња за извршење које имају за циљ одређивање и извршење јавне продаје.

§ 16.

Уништај и измена старијих наређења.

Укидају се Уредба од 19. јануара 1917. бр. 4. Зборника, §§ 6. до 9. Уредбе војног Гувернера од 7. јула 1916. бр. 33. Зборника и српски закон од 29. јула 1914. г. који се односи на одлагање.

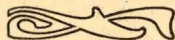
Ток рокова за употребу правних средстава против одлука и наредаба српских грађанских судова и управних власти обуставља се и даље у смислу чл. 4. српског закона о обустави од 29. јула 1914. стари календар.

Наређења §§ 1—5. Уредбе војног Губернера од 7. јула 1916. бр. 33. Зборника остају у снази.

§ 17.

Почетак важности.

Ова Уредба ступа на снагу 1. фебруара. 1918. године.¹⁾

В. ЗАКОНСКИ ПРЕДЛОЗИ И МИШЉЕЊА.

¹⁾ Преведено из Verordnungsblatt („Зборник“) der k. u. k. Militärverwaltung in Serbien, Stück 10., am 13./II. 1918. Службени део бр. 36.—Мој превод. Суботић.

21.

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

од 31. марта 1914. год.

О изменама и допунама закона о обустави извршења и обезбеђења као и тока рокова од 29. VII. 1914. г.

Члан 1. други одељак мења се и гласи:

Обустава рокова важи и за обавезе, примљене после 12. јула 1914. године али она неће важити за обавезе примљене после ступања у живот ових измена и допуна. Исто тако обустава тока рокова не важи ни за већ интабулисана потраживања у ново-ослобођеним областима, осим ако је сопственик имања војни обавезник.

Члан 2. мења се и гласи:

Обустава тока рокова, предвиђена у чл. 1., примењује се и на уговоре о закупу и то само у овим случајевима:

- 1) кад је закупац војни обавезник, и
- 2) кад је закупац напустио становање или рад у закупном добру за то, што је непријатељ заузео дотично место или што је оно било угрожено непријатељском војском.

Ако би закупац закупно добро издао у пазакуп, па би пазакупац њему плаћао кирију за време важења овога закона, онда је у сваком случају дужан и закупац кирију плаћати, без обзира на одредбе овога закона.

Члан 3.

У случајевима кад је закупац напустио рад или становање у закупном добру за то, што је непријатељ заузео дотично место или што је оно било изложено непријатељској ватри, па се господар и закупац не би могли сложити да се на име попуста, који се предвиђа §. 682. грађанског законика, сведе закупна цена до половине уговорене кирије, закуподавац ће се обратити с тужбом надлежном суду.

Суд ће узети у оцену, у којој је мери постојала неупотребљивост закупљеног добра,

колику је штету закупац том неупотребљивош у стварно претрпео и у опште колико је закупадавац ратом општећен и по слободној оцени свих околности донети своју одлуку о томе: колико тужени закупац има да плати на име закупне цене.

Члан 4.

Уговори о закупу могу се у сваком случају раскидати онако како је то предвиђено грађанским закоником. Ну ако би закупац платио кирију по уговору или по овоме закону, закупадавац му не може закуп одказати пре 1. новембра текуће године.

Ако би закупадавац или закупац био војни обавезник или би који од њих био избегао из места закупа, изјаву о отказу могу уместо дотичнога закупадавца или закупца, учинити односно примити, његови укућани, а ако ни ових неби било у месту, полицијска власт поставиће одсутноме заступника, коме ће се саопштење пуноважно извршити.

Члан 5.

Ако се закупац по отказаном или истеклом уговору о закупу има да исели, а према одредби овога закона неби био дужан да одмах плати закупну цену, закупадавац неће моћи да задржи ствари унете у закупно имање. У том случају те ствари дужна ће бити да попише надлежна извршна власт и да их преда на чување дужнику под законом одговорношћу. Овако пописане ствари и ако изнете из закупног добра, служиће као првенствена залога првашњем закупадавцу за сву дужну кирију. Сем тога власт ће известити на чисто и питање о количини дужне кирије. О свему овоме извршна власт сачиниће протокол при попису ствари и такав протокол издаће у препису закупадавцу и закупцу.

Ако нема писменог уговора о закупу или признанице из које би се видело колика је кирија, и не би било потврђено сагласним исказивањем закупадавца и закупца, колико је уговорена месечна кирија, узеће се

за основ обрачуна целокупне дужне кирије, тврђење закупадавчево о уговореној месечној кирији, али ће он бити дужан да то докаже путем спора.

Исто ће се тако поступити у случају кад закупац откаже закупадавцу стан.

За цео рад извршне власти по овоме послу неће се плаћати никаква такса ни дијурна.

У овоме случају закупац је дужан да се јави полицијској власти, ради извршења, пописа и осталог, што је предвиђено овом одредбом.

Члан 6.

Закупац, који без одобрења полицијске власти и пре него што је поступљено по предидућем члану изнесе ствари из закупног добра, да се на тужбу закупадавца за то казни затвором до 3 месеца или новчано до 1000 динара али ће и у том случају вредити првенствена залога на изнете ствари за рачун ранијег закупадавца.

Члан 7.

За спорове по уговорима о закупу за време предвиђено у чл. 1. овога закона, прописује се следећи кратки поступак :

1) тужбе ће се примати у суду усмено или писмено како тужилац жели, а на одговор туженоме неће се предавати.

2) по примљеној тужби одредиће се рочиште најдаље за десет дана и на исто ће се позвати парничари и сведоци, ако их је тужилац означио.

3) рочиште се може продужити само једанпут, ако би који од парничара то тражио због слабости или других недољивих узрока или ако би тужени имао да прибави какве доказе. Друго рочиште одредиће се у најкраћем року.

4) против пресуде Првостепеног Суда може се изјавити само жалба Касационом Суду.

5) лица, која су по закону дужна плаћати таксу, платиће за ове тужбе на име целокупне судске таксе : на суму дуга до

500 динара 10 динара, до 1000 динара 20 динара, преко 1000 динара 30 динара.

На име таксе за жалбу платиће се 2 динара.

Кауција за сведоке неће се полагати.

Члан 3. постаје члан 8.

Код њега у првом одељку после речи: „грађанским споровима“ додаје се: „сем случајева, где се за извршење не би морала одређивати јавна продаја“.

Додаје се нов други одељак, који гласи: „за исто време обуставља се ток застарелости и по кривичном законнику и кривичном судском поступку, у погледу оних дела, која се нису могла истраживати, због каквих било узрока, који стоје у вези са ратним приликама“.

Члан 4. постаје члан 9.

Њему се додаје други одељак који гласи: „Исто тако изузимају се и жалбе и незадовољства по кривичном судском поступку, као и по делима иступа и кривицама

по специјалним законима, кад ни тужилац ни оптужени нису, као војни обвезници узети у војску. Ток рокова за правна средства неће се обустављати ни онда, кад би се овога права одрекао овај учесник кривичног поступка, који је као војни обвезник у војсци“.

Члан 5. постаје члан 10.

Члан 6. постаје члан 11.

Члан 7. постаје члан 12

Он се мења и гласи:

За означено време обуставе тока рокова по члану 1. овога закона, неће се вршити ни стечајно поступање према дужницима. Ну по обвезама, примљеним после ступања у живот ових измена и допуна може се отворити стечај ономе дужнику, који има протоколисану фирму. У овом случају оставиће се рок за пријаву поверилаца на шесет дана, од дана кад буде објављен указ о демобилизацији војске. Ово не важи за зајмове по залогама, где ће се наплата извршити из залоге.

Пренос непокретних добара може се вршити код суда само у атарима варошких општина, по споразуму продавца и купца, и то ако продавац нема протоколисану фирму. Ну у овом случају мора се овај пренос објавити у службеним новинама три пута и том објавом позваће се лица која имају какво потраживање према продавцу да у року од месец дана од дана последње објаве у службеним новинама ставе обезбеђење на имање продавца, ако налазе да им је то потребно. У овом случају обезбеђење се може ставити по свима обвезама, којима је рок протекао, без обзира на одредбе овога закона.

Члан 8. постаје члан 13.

Он се мења и гласи:

Обустављају се јавне продаје покретних и непокретних добара. Ну од овога се чине следећи изузетци:

1) могу се вршити јавне продаје покретних и непокретних добара, ради извршења кривичних судских пресуда, као и

пресуда других власти, по којима би била изречена казна по кривичном казненом законнику или по коме специјалном закону. Ну и ово изузеће важи само за оне случајеве, кад су та дела суђена за време важности овога закона. Али ако би суђени, према коме би се по овој одредби пресуда имала да изврши, био и раније осуђен каквом другом кривичном или грађанском извршном пресудом, то ће се и ова пресуда извршити;

2) Исто тако могу се вршити јавне продаје непокретности и за наплату већ интабулисаних потраживања где сопственик имања није војни обвезник, а прима уредно закупнину са свога имања, а у новоослобђеним областима и за сва већ интабулисана потраживања у опште где сопственик имања није војни обвезник.

Свака продаја непокретности мора се објавити у месту продаје и у службеним новинама без обзира на вредност имања.

Продаја покретности може се вршити и за наплату јавноправних дажбина за које не важе одредбе овога закона.

У свима случајевима кад се врши продаја покретности, она се мора објавити у месту продаје на три дана пре дана извршења а кад је вредност пописане покретности већа од 1000 динара, објава се мора учинити и у службеним новинама. У овом случају од дана објаве у месту продаје и у Српским Новинама па до дана извршења мора протећи бар десет дана.

Кад год се врши јавна продаја покретног или непокретног имања, по сили овога изузетног прописа, повериоци дужникови могу изузетно од прописа чл. 3. овога закона ставити обезбеђење на имање дужника и без обзира на то, што би за њихова потраживања важиле одредбе овога закона, само ако стоје обичне погодбе за обезбеђење по грађанско судском поступку или Уредби о интабулацији.

Члан 9. постаје члан 14.

Члан 10. постаје члан 15.

Додаје се нов члан 16. који гласи:

Ове измене и допуне ступају у живот онога дана кад их Краљ потпише и кад се обнародују у „Српским Новинама“.

22.

ДРЖАВНИ САВЕТ

Краљевине Србије бр. 842. 6./IV. 1915. године,
у Крушевцу.

Господине Министре!

На основу чл. 144. Устава, Државни Савет узео је на данашњем свом састанку у оцену „Предлог Закона о изменама и допунама закона о обустави извршења и обезбеђења, као и тока рокова од 29. јула 1914. године“, који сте му изволели доставити писмом Вашим од 31. марта 1915. године Бр. 2585. и има част, у ниже следећим примедбама, доставити Вам своје мишљење:

Тако

У чл. 3. предлога, а у првоме одељку, треба изоставити речи „до половине“, пошто се та норма не налази ни у § 682. Грађ.

Зак., који се унеколико предложеним изменама и допунама тумачи; а сем тога, ако се ова одредба остави у закону, спречаваће суд у слободној оцени појављених спорова, јер ће несумњиво бити случајева, предвиђених овим законом, где ће имати разлога да се досуди и више од половине кирије, а и мање.

Други став истог члана, по мишљењу Савета, треба нешто измењен да гласи:

„Суд ће узети у оцену, у којој је мери постојала немогућност употребе закупљеног добра и колику је штету купац том немогућношћу употребе стварно претрпео и по слободној оцени свих околности донети своју одлуку о томе: колико тужени купац има да плати на име закупне кирије“.

Ова редакција разликује се од предложене у томе:

Што је на два места реч „неупотребљивост“ замењена са „немогућношћу употребе“. И ако су та два израза синонимна, ипак ова замена израза, по мишљењу Са-

вета, више одговара смислу и суштини спорних објеката, који ће бити у питању.

Даље, из истог одељка изостављене су речи: „и у опште колико је закупац ратом оштећен“, јер се овим речима веома проширује круг чинилаца у спору. А ту треба да су од утицаја само чиниоци, који су произашли из уговора о закупу.

У чл. 5. предлога последњи и претпоследњи став да се по местима размене, тако, да последњи став буде предпоследњи, пошто је он, по своме смислу у логичној вези са ранијим ставом.

У чл. 7. предлога, код тачке 1., да се на завршетку исте, после речи „неће се предавати“ додаду речи: „Особено, већ уз позив на рочиште“.

Упознавање тужене стране, са тужбом, ма и у најкраћем изводу и овако кратким путем, потребно је баш у интересу краћег поступка, какав се овим законом жели постићи; јер тужена страна, тако упозната са садржином тужбе, може благовремено при-

брати потребне јој доказе, и тим би се у много случајева учинило излишним одлагање рочишта.

Да би се пак суђење што пре свршило, и да би се парничари принудили да и сами воде рачуна о стању спора и спречило свако могуће осујећавање брзог пресуђивања, треба, по мишљењу Савета у тачци 3. истог члана 7. додати нов став, који да гласи: „Дан новог рочишта саопштава суд парничарима усмено одмах на истом рочишту, а нарочите позиве неће им достављати. Ово саопштење обавезно је и за одсутног парничара“.

У истом члану 7. у тачци 5. предлога, после речи „платиће“ додати речи: „код првостепеног суда“. Ово је потребно, да би се спорови и вредности о којима се говори у овој тачци 5. и који ће се пресуђивати у првостепеном суду, разликовали од спорова исте врсте, а мање вредности, који се суде код општинских судова, где се плаћају друге таксе.

Осем ових посебних примедаба, Државни Савет има да учини и следећу примедбу опште природе, која би се, при коначном усвајању овог законског предлога, ради што веће правилности у примени закона морала имати у виду:

На два места у предлогу, (члан 9. и т. 2. чл. 8. односно 13. други одељак) говори се о извесним законским олакшицама за дужнике, који су војни обвезници, како у старим границама тако и у новоослобођеним областима Краљевине. Налазећи као по све умесним ове олакшице, Државни Савет скреће пажњу и на што тачнију примену истих у датим приликама, које могу наступити смрћу или нестанком војног обвезника. Јер, по дословном тумачењу предложених наређења, могло би се узети, да се иста односе само на живе војне обвезнике, докле Државни Савет сматра, да се та наређења морају односити и на породице оних војних обвезника, који су погинули у рату од рана или од болести, нестали или постали неспо-

собни, и тиме престали бити војни обвезници.

Према томе имали би се дотични чланови предлога прилагодити овоме разумевању истих.

Достављајући Вам предње мишљење Државног Савета, част ми је у прилогу ./ доставити и одвојена мишљења чланова Државног Савета г. г. Милутина Марковића и Сп. Радојчића.

Примите, Госнодине Министре, уверење о мом одличном поштовању.

За Председника Државног Савета члан,
Жив. Живановић с. р.

ОДВОЈЕНО МИШЉЕЊЕ,

члана Државног Савета г. Сп. Радојчића

о предлогу закона од 31./III. 1915. о изменама и допунама у закону о обустави извршења и обезбеђења као и току рокова од 29. јула 1914. године.

Код члана 2. тачка 2.

Као трећи став додати :

„Министарство Војно објавиће у „Српским Новинама“ која су места била угрожена непријатељском војском, означивши како дан кад је наступила та угроженост тако и онај кад је она престала“.

У тачци 2. члана 2. садашњег закона је одређено време кад се може напустити становање у неком месту па да се има право на обуставу рока при уговору о за-

купу. Сада је у толико потребније то одредити што се избеглицама у чланку 3. признаје још једно ново право према сопственицима зграда, на име : да им не платѐ целу уговорену кирију. Време оправданог избегавања не може се због тога оставити оцени појединаца, тако да због њихове непромишљености и страха сопственици зграда подносе штету пре времена.

Осим. тога у првом ставу треба изоставити речи : „непријатељ заузео дотично место“ и т. д. до краја, па ставити место тога : „дотично место било угрожено непријатељском војском“.

Кад непријатељ већ заузме неко место, онда се из њега не може више бежати. Бегство због тога мора да је било пре, а то је одмах чим је дотично место било угрожено непријатељском војском, па је зато излишно и помињати заузеће.

Код члана 3.

У првом ставу овога члана цитира се неверно тачка 2. члана 2. Тамо је речено:

„угрожено непријатељском војском“, а овде се каже: „изложено непријатељској ватри“. То није једно исто, јер угроженост може да наступи и пре него што место буде изложено непријатељској ватри. По мом мишљењу боље је да остане онако како је речено у тачци 2. члану 2.

У истоме ставу допуштено је суду да закупну цену може свести до половине. То је, најзад, како тако за станове, али је неоправдано за дућане. У Београду извесни дућани плаћају месечно кирије преко 1000 динара зато што су у најважнијој улици (на пр, Кнез Михајловој, Престолонаследниковом Тргу итд.) и што закупца има могућности да добије толико велику месечну зараду да му је лако исплатити толику кирију. Сада, међутим, те зараде или нема никако или је јако сведена, те закупцу не би било ништа помоћно да му се опрости само половина кирије.

У истом ставу каже се „попуста, који се предвиђа §. 682. грађанског законика“.

То је нетачно, јер тај пропис законски предвиђа попуст у случају оштећења или поништења закупног добра. Овај попуст који се у овом члану предвиђа, може се извести из тог прописа само путем аналогije, те зато се мора рећи: „у смислу §. 682. грађанског законика“.

У другом ставу каже се: „по слободној оцени свих околности“. Реч „слободној“ треба избрисати, јер величину неупотребљивости закупног добра има суд да цени не слободно већ према мишљењу које о томе добије од стручних вештака.

Како је и сама редакција овог члана незгодна, ја бих предложио овакву:

„Кад закупца захтева да суд, у смислу §. 682. грађанског законика умери уговорену закупну цену коју је закуподавац тужбом тражио, зато што се налази у случају који се предвиђа чланом 2. под 2. овог закона, суд је дужан, ако нађе да је тај захтев уопште основан, да оцени у којој је мери тужени био у немогућности да упо-

треби закупљено добро и да према тој оцени донесе своју одлуку“.

„Уговорену закупну цену стана суд може спустити највише за половину, а закупну цену дућана и преко те мере“.

Најзад, како се овим чланом уноси и смањење обавезе закупчеве, то би требало и сам назив закона исправити према томе: нпр. рећи: „о ликвидацији закупних цена“.

Код члана 4.

У ставу првом треба другу реченицу овако редиговати:

„Ну закуподавац не може закупцу отказати закуп пре првог новембра текуће године ако би му овај платио кирију на време по уговору или по овом закону.“

Ово је потребно, да би се јасније истакло како је овде у питању само рок закупа, а не какав други узрок који правда отказ закупа (§. 703. грађанског законика).

Код члана 5.

У ставу првом у четвртој реченици после речи: „Сем тога власт ће“ треба додати речи: „у колико је потребно за попис“.

Да то одређивање има вредности само за попис, види се из последњих речи другога става, где се наређује да је закуподавац дужан путем спора да докажу оспорену величину дужне кирије кад тражи наплату из пописатих ствари. Иначе не би било логично напред казати: да ће извршна власт то питање извести начисто, а даље да о њему суд има тек да пресуди.

Код члана 6.

Речи: „али ће у том случају вредети првенствена залога на изнете ствари за рачун ранијег закуподавца“, треба да се изоставе.

Те речи означају једно велико и врло опасно одступање од основног принципа заложног права, да ручна залога постоји само

онда кад се заложено добро налази у рукама самог повериоца или неког другог лица који је држи за рачун повериочев. Све оне ствари покретне, према томе принципу, које наш дужник има у својим рукама слободне су од сваког оптерећења, ако су оне само сопственост дужникова. Хипотека се објављује завођењем у хипотекарне књиге, а ручна залога тиме што се заложена ствар налази у рукама повериочевим, те дужник, државином њеном не може трећим, не обавештеним довољно о његовом правом имовном стању, лицима дати лажну представу о својој имућности.

Већ и оно што је наређено у предњем члану, где се тражи да је извршен попис закупчевих ствари, подрива јако овај правни принцип, а ово што се предлогом хоће у овом члану 6. погађа тај принцип у срце. Најмање што сопственици зграда имају права тражити јесте: да на ствари које су унете у њихову зграду, нема нико други приватствено право наплате осим њих и онога

за чији је рачун извршио попис, за који су се они, кад већ по несрећи мора да буде, могли како тако известити код власти која врши попис. Попис, дакле, треба да послужи за обзнану да залога постоји; иначе, без њега, велика је опасност и за најпажљивије сопственике, који, због своје сиромаштине и великих јавних дажбина, нису у стању да поднесу ни најмање губитке од неваљалих кирајџија, нарочито који ничим не заслужују да законодавац овом неупутном одредбом предложенога члана 6 иде на руку тим неваљалицама да их харају.

Кад се, са ових разлога, изоставе напред цитиране речи, онда налазим да треба као други став на чл. 6. додати ово:

„Полицијска власт обуставиће селидбу сваком оном закупцу који њеном надзорном органу не би могао при селидби показати њено писмено одобрење да се може иселити. Зато што је покушао иселити се без овог одобрења казниће га затвором до три дана или новчано до тридесет динара“.

Ова мала казна имаће веће вредности, јер ће се стварно изрицати, а већи надзор полиц. власти над онима који се селе биће добро дошао како старом тако и новом сопственику зграде.

Истина брисањем залогe на пописаним стварима штети се први сопственик, али, ако полиц. власт буде како треба и ако сам сопственик води већи надзор над својим сумњивим кираџијама, те штете неће бити, јер ће се попис ретко кад избјећи.

Код члана 7.

На крају тачке 2. треба додати: „Уз позив туженом ће се предати и препис тужбе са њеним прилозима“.

Код члана 8. (новог)

У првом одељку тога члана предлаже се да се после речи „грађанским споровима“ дода „сем случајева, где се за извршење не би морала одређивати јавна продаја“. Ради бољег разумевања онога што закон жели да каже, ваља бар у загради навести те слу-

чајева или бар законски пропис који говори о њима.

Осим тога у овоме члану треба напоменути да се извршне судске одлуке донесене по обавезама, које су примљене после ступања на снагу ових измена и допуна, могу одмах извршивати. Ако се то не учини онда је излишна допуна која је унета у чл. 1. данашњег закона и гласи да се рокови не одлажу тим обвезама.

ОДВОЈЕНО МИШЉЕЊЕ

члана Државног Савета г. Милутина Марковића.

Код члана 3. пројекта не слажем се са учињеним примедбама и датим мишљењем већине Држав. Савета са тога, што налазим да се основано иде пројектом на то, да се причињена штета закуподавцима и закупцима од стране непријатеља за време рата подједнако расподели на ове (закуподавца и закупца) у погледу закупнине, кад се пројектом ставља у питање само друга половина закупнине и само она оставља суду на слободну оцену, према изјавама и поднетим доказима од стране закуподавца и закупца и кад се намерава истим пројектом да се у корист појединаца не повреде већ стечена права.

Дакле противан сам мишљењу већине која предлаже да се из пројекта изоставе у чл. 3. речи „до половине закупнине“, већ да остане као што је у пројекту изложено:

Тако исто мишљења сам, да се у чл. 5. законског пројекта после речи „под законом одговорношћу“ дода у загради (§ 255. тачка 3. кривичног законика) за боље познавање своје обавезе и дужности закупца у времену кад при излазу из закуподавчевог имања прима на чување пописану своју имовину, која и даље остаје неокрњена залога закуподавцу за дотле неплаћену закупнину.

25.

НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ

Министарство Правде Бр. 2831.

8. априла 1915. год. у Нишу.

Закон „о обустави извршења и обезбеђења као и тока рокова“ донет је 29. јула 1914. године. У времену када је он издан, њиме се хтела да подмири једна битна потреба земаљска, али се сада после истека тако дугог времена — више од осам месеци — мора овај закон у неколико да допуни и да измени, како би се према садањим привредним приликама у земљи могли довести у ред извесни правни односи — закупн, а поред тога да би се бар у неколико допустило остварење извесних приватно правних уговора тако потребних за привредни живот

у држави. Сем тога, морало се водити рачуна и о фискалним потребама, које постоје.

Циљ је, дакле, изменама и допунама поменутог закона, да у напред изложеном за сада задовољи изнете земаљске потребе, а коначна ликвидација привредних прилика у земљи мора се свакако извршити тек по свршетку рата.

С тога ми је част под $\frac{1}{2}$ поднети Народној Скупштини „Предлог закона о изменама и допунама закона о обустави извршења и обезбеђења, као и тока рокова“ од 29. јула 1914. године; под $\frac{1}{2}$ Указ Њ. В. Наследника Престола којим сам овлашћен да овај законски предлог поднесем, а под $\frac{1}{3}$ и мишљење Државног Савета о њему, с молбом, да га Народна Скупштина као хитан изволи узети што пре у претрес и решење. Молим да Народна Скупштина предлог огласи за хитан.

Министар Правде
М. С. Ђуричић с. р.

26.

ИЗВЕШТАЈ

Законодавног одбора Народне
Скупштине

од 16. априла 1915. године.

Одбор за проучавање предлога законског о изменама и допунама закона о обустави извршења и обезбеђења као и тока рокова од 29. јула 1914. године.

Одбор је учинио неке измене у пројекту на које је пристао г. Министар Правде и с тим изменама предлог законски гласи :

Код члана 1. други одељак мења се и гласи :

Обустава тока рокова важи и за обавезе, примљене после 12. јула 1914. год. али она неће важити за обавезе примљене после ступања у живот ових измена и до-

пуна. Исто тако обустава тока рокова не важи ни за већ интабулисана потраживања за рачун јавних каса у новоослобођеним областима, осим ако је сопственик имања војни обавезник.

Четврти одељак овога члана да гласи :

Обустава тока рокова не важи ни за све обавезе плаћања јавно правног карактера. Рокови предвиђени законима јавно правног карактера (закон о непосредном порезу, царински закон, закон о државној трошарини, таксама и др.) за предају декларација или пријава, као и за жалбе обустављају се за означено време само према војним обавезницима.

Члан 2 мења се и гласи :

Обустава тока рокова предвиђена чланом 1. примењује се и на плаћања по уговорима о закупу и то само у овим случајевима :

- 1) кад је закупац војни обавезник, и
- 2) кад је закупац напустио становање или рад у закупном добру за то, што је не-

пријатељ заузео дотично место или што је оно било угрожено непријатељском војском, или што је закупац у опште био ратним стањем ометен потпуно или делимично да ужива закупно добро.

Министарство Војно објавиће преко „Српских Новина“ која су места била угрожена непријатељском војском, назначивши дан кад је та угроженост настала и дан кад је она престала.

Ако би закупац закупно добро издао у пазакуп, па би пазакупац њему плаћао кирију за време важења овога закона, онда је у сваком случају дужан и закупац кирију плаћати, без обзира на одредбе овога закона.

Члан 3. као нов да гласи :

У случајевима кад је закупац напустио рад или становање у закупном добру за то, што је непријатељ заузео дотично место, или што је оно било угрожено непријатељском војском, па се господар и закупац неби могли сложити о величини попуста закупне цене у смислу § 682. грађанског законика

закупац ће се обратити тужбом надлежном суду.

Суд ће узети у оцену, у којој је мери постојала неупотребљивост закупљеног добра, колику је штету закупац том неупотребљивошћу стварно претрпео и у опште колико је закупац ратом оштећен и по слободној оцени свих околности донети своју одлуку о томе : дали је и колико тужени закупац дужан да плати на име закупне цене.

Код закупа пољских имања уговорених пре 13. јула 1914. године и то : како оних који због ратних прилика у опште (узета за војне потребе коморе, стоке за вучу и кулчење, узете радне снаге у људству и т. д.) нису могла бити обрађена онако, као када рата неби било, те је принос од њих био умањен ; тако и код оних која су на ратишту и која се нису због ратовања могла уживати или обрађивати делимично или потпуно или у тој мери да је принос смањен, ако се закуподавац и закупац о смањењу и свођењу закупне цене за 1914. и 1915 год.

не би могли сложити, поступиће се по напред изложеним одредбама овога члана.

У закупну цену рачуна се и све оно што је купац поред плаћања закупнине закуподавцу примио на себе да за закуподавца плаћа, као: пореза и прирези.

Ако је закупна цена у 1914. години већ била положена унапред, у толико ће се смањење закупне цене из те године пренети и одбити од закупне цене за 1915. годину, ако закуп траје и за њу, у противном купац има права тражити од закуподавца повраћај више плаћенога.

Где је закупна цена уговорена у злату и златној монети може се за време трајања овог закона платити у сребру по курсу злата који је био последњега дана пред рат кад је радила Београдска Берза (13. јула 1914. године).

Члан 4. да гласи:

Уговори о закупу могу се у сваком случају раскидати онако како је то предви-

ђено грађанским законом. Ну ако би купац платио кирију по уговору или ако му је плаћање овим законом обустављено (види члан 2. овог закона), закуподавац му не може закуп одказати пре 1. новембра тек. године.

Ако је купац војни обавезник, закуподавац му може одказати закуп само по истеку 60 дана од дана објављеног указа о демобилизацији.

Ако би закуподавац или купац био војни обавезник или би који од њих био избегао из места закупа, изјаву о одказу могу уместо дотичнога закуподавца или закупца, учинити, односно примити, његови укућани, а ако ни ових не би било у месту, полицијска власт поставиће одсутноме заступника, коме ће се саопштење пуноважно извршити.

Члан 5. да гласи:

Ако се купац по отказаном или истеклом уговору о закупу има да исели, а према одредби овог закона не би био ду-

жан да одмах плати закупну цену, закуподавац неће моћи да задржи ствари унете у закупно имање. У том случају те ствари дужна ће бити да попише надлежна извршна власт и да их преда на чување дужнику под законом одговорношћу. Овако пописане ствари, и ако изнете из закупног добра, служиће као првенствена залога првашњем закуподавцу за сву дужну кирију. Сем тога власт ће извести на чисто и питање о уговореној кирији. О свему овоме извршна власт сачиниће протокол при попису ствари и такав протокол издаће у препису закуподавцу и закупцу.

Ако нема писменог уговора о закупу или признанице из које би се видело колика је кирија, и не би било потврђено сагласним исказивањем закуподавца и закупца, колико је уговорена месечна кирија, узеће се за основ обрачуна целокупне дужне кирије, тврђење закуподавчево о уговореној месечној кирији, али ће он бити дужан да то докаже путем спора.

Исто ће се тако поступити у случају кад купац откаже закуподавцу стан.

У овом случају купац је дужан да се јави полицијској власти, ради извршења пописа и осталог, што је предвиђено овом одредбом.

За цео рад извршне власти по овоме послу неће се плаћати никаква такса ни дијурна.

Члан 6. да гласи :

Закупац, који без пријаве полицијској власти и пре него што је поступљено по предидућем члану изнесе ствари из закупног добра, да се на тужбу закуподавца за то казни затвором до 3 месеца или новчано до 1000 динара, али ће и у том случају вредити првенствена залога на изнете ствари за рачун ранијег закуподавца.

Ова одредба не примењује се на случај, кад се ствари изнесу из закупног добра у времену кад је оно било угрожено непријатељском војском.

Члан 7. да гласи :

За спорове по уговорима о закупу за време предвиђено у чл. 1. овога закона, прописује се следећи кратки поступак :

1) тужбе ће се примати у суду усмено или писмено како тужилац жели, а на одговор туженоме неће се предавати.

2) по примљеној тужби одредиће се рочиште најдаље за десет дана и на исто ће се позвати парничари и сведоци, ако их је тужилац означаио.

3) рочиште се може продужити само једанпут, ако би који од парничара то тражио због слабости или других неодољивих узрока или ако би тужени имао да прибави какве доказе. Друго рочиште одредиће се у најкраћем року.

4) против пресуде Првостепеног Суда може се изјавити само жалба Касационом Суду.

5) лица, која су по закону дужна платити таксу, платиће за ове тужбе на име целокупне судске таксе : на суму дуга до

500 динара 10 динара, до 1000 динара 20 динара, преко 1000 динара 30 динара.

На име таксе за жалбу платиће се 2 динара.

Кауција за сведоке неће се полагати.

Члан 3. постаје члан 8.

Код њега у првом одељку после речи: „грађанским споровима“: додаје се: „сем слушајева, где се за извршење не би морала одређивати јавна продаја“.

Додаје се нов други одељак, који гласи: „за исто време обуставља се ток застарелости и по кривичном закону и кривичном судском поступку, у погледу оних дела, која се нису могла истраживати, због каквих било узрока, који стоје у вези са ратним приликама“.

Члан 4. постаје члан 9.

Њему се додаје други одељак који гласи: „Исто тако изузимају се и жалбе и незадовољства по кривичном судском поступку, као и по делима иступа и кривицама по

специјалним законима, кад ни тужилац ни оптужени нису, као војни обвезници, узети у војску. Ток рокова за правна средства неће се обустављати ни онда, кад би се овога права одрекао онај учесник кривичног поступка, који је као војни обвезник у војсци“.

Члан 5. постаје члан 10.

Члан 6. постаје члан 11.

Члан 7. постаје члан 12.

Он се мења и гласи:

За означено време обуставе тока рокова по члану 1. овога закона, неће се вршити ни стечајно поступање према дужницима. Ну по обвезама, примљеним после ступања у живот ових измена и допуна може се отворити стечај ономе дужнику, који има протоколисану фирму. У овом случају оста- виће се рок за пријаву поверилаца на шесет дана, од дана кад буде објављен указ о демобилизацији војске. Ово не важи за зај- мове по залогама, где ће се наплата извр- шити из залогa.

Пренос непокретних добара може се вршити код суда само у атарима варошких општина, по споразуму продавца и купца, и то ако продавац нема протоколисану фирму. Ну у овом случају мора се овај пренос објавити у службеним новинама три пута и том објавом позваће се лица, која имају какво потраживање према продавцу, да у року од месец дана од дана последње об- јаве у службеним новинама ставе обезбеђење на имање продавца, ако налазе да им је то потребно. У овом случају обезбеђење се може ставити по свима обвезама, којима је рок протекао, без обзира на одредбе овога закона.

Члан 8. постаје члан 13.

Он се мења и гласи:

„Обустављају се јавне продаје покретних и непокретних добара. Ну од овога се чине следећи изузетци:

1) Могу се вршити јавне продаје по- кретних и непокретних добара, ради извр- мења кривичних судских пресуда, као и пресуда других власти, по којима би била

изречена казна по казненем законнику или по коме другом специјалном закону. Ну и ово изузеће важи само за оне случајеве, кад су та дела суђена за време важности овога закона. Али ако би суђени, према коме би се по овој одредби пресуда имала да изврши, био и раније осуђен каквом другом кривичном или грађанском извршном пресудом, то ће се и ова пресуда извршити;

2) Исто тако могу се вршити јавне продаје непокретности и за наплату већ интабулисаних потраживања, где сопственик имања није војни обвезник, а прима уредно закупнину са свога имања, а у новоослобљеним областима и за сва већ интабулисана потраживања у опште где сопственик имања није војни обвезник.

Свака продаја непокретности мора се објавити у месту продаје и у службеним новинама без обзира на вредност имања.

Продаја покретности и непокретности може се вршити и за наплату јавноправних

дажбина за које не важе одредбе овога закона.

У свима случајевима кад се врши продаја покретности, она се мора објавити у месту продаје на три дана пре дана извршења а кад је вредност пописане покретности већа од 1000 динара, објава се мора учинити и у службеним новинама. У овом случају од дана објаве у месту продаје у и Српским Новинама па до дана извршења мора протећи бар десет дана.

Кад год се врши јавна продаја покретног или непокретног имања, по сили овога изузетног прописа, повериоци дужникови могу изузетно од прописа чл. 3. овога закона ставити обезбеђење на имање дужника и без обзира на то, што би за њихова потраживања важиле одредбе овога закона, само ако стоје обичне погодбе за обезбеђење по грађанско-судском поступку или Уредби о интабулацији.

Члан 9. постаје члан 14.

Члан 10. постаје члан 15.

Додаје се нов члан 16. који гласи:

Ове измене и допуне ступају у живот
онога дана кад их Краљ потпише и кад се
обнародују у „Српским Новинама“.

Председник одбора: Урош Ломовић,

Чланови: К. Л. Тимотијевић, А. М.
Станић, Д. Пећић (одваја се) Жив. А. Зла-
тановић (одваја се) Драгиша Лапчевић (одв. се)

Секретар: А. Мијовић.

ОДВОЈЕНО МИШЉЕЊЕ

чланова одбора Д. Пећића и Ж. А. Златановића.

Закон о обустави извршења, обезбе-
ђења и тока рокова, и садржином и формом,
не може да прими у себе одредбе о регули-
сању супротности из области закупа, које је
ратно стање истурило на дневни ред. У ос-
нови, та питања могу се уређивати само јед-
ним општим законом, који би обухватао глав-
није имовинске неправилности, и је се као
такве појављују, услед стања створеног рат-
ним догађајима. Закон о обустави обезбеђења,
извршења и тока рокова од 29. јула прош-
ле године има сасвим други циљ. Отуда ово
питање требало је оставити за време, кад се

узму у претрес све те неправилности. Ово тим пре, што за таква питања, постоји пред Скупштином (на раду у одбору) предлог закона о Одржању Народног Благостања. Одвојено решавање само овог питања и у ове дане, није саветно.

И сама материја коју предлог појединим члановима регулисава, неправично и неспретно је уређена. Не може се зато, никако сматрати, да се овим изглађују појављене невоље у области закупа. Постоје тежње, да се ствар уреди; али је забуна и неправичност у приличној мери остала и даље. Дискусија ће то осветлити, а живот потврдити.

Остале ствари, које се предлогом регулисавају, нису боље судбине. Поред све тежње за противно, оне местимице уносе забуну, а у добром делу заводе нову неправичност и неједнакост. Оне су на неким местима, у сукобу са постојећим одредбама овога закона, те су и неизводљиве. При претресу појединих чланова, указаћемо на то.

Питања о кирији (закупу), према чл. 85. а. зак. о посл. реду, требало је у одбору, уједно претресати са већ постојећим и споменутим предлогом о кирији. Радећи тако увидело би се, да је Државни Савет о истој материји дао два супротна мишљења. То би опет послужило (кад и други примери изнешени овде у Скупштини) народу, да преко својих преставника узме у претрес питање да ли и даље треба одржавати јелну тако скупу установу Државни Савет, или је она постала излишна и несавремена (анахронизам).

ОДВОЈЕНО МИШЉЕЊЕ

члана одбора Драгише Лапчевића.

У оцени Предлога закона о изменама и допунама закона о обустави извршења, и обезбеђења као и тока рокова, ја се начелно размимоилазим с већином одборском. Своје начелно становиште дужан сам укратко саопштити Народној Скупштини.

Пре свега потребно је нагласити: да је увођење мораторијума извесно одступање од општег поступања заснованог на темељу грађанског законика. То се одступање чини услед изузетних прилика које наступају у привредном животу и услед погоршавања социјалних погодаба у које се, за време рата, постављају економски слаби. Према томе, мо-

раторијум треба да има за циљ: заштити економски слабих од економски јачих и на рачун ових.

Доносећи закон о мораторијуму, држава у принципу признаје да је њезина дужност заштићавати економски слабије и олакшати им тежак положај, који, услед рата, постаје још чемернији. Али, кад ту дужност своју признаје, држава је обавезна да јој да пунога следства и да је логички спроведе и реализује.

Међутим законом о мораторијуму у ствари се не помажу економски слаби, већ, под привидном бригом за те категорије становништва, одлагањем рокова и прописима који то одлагање прате, управо се и у крајњој линији обезбеђује капиталистима да по свршетку рата дођу до наплата и оних потраживања која су сува глоба за економски слабе, а таква су потраживања: порез, прирези, кирије, интерес, сва давања пролетера, сиротнога света и економски слабих слојева који, било због учешћа у рату као

војни обвезници, било услед ратне обамрлости привреднога живота, нису имали или никакве приходе, или не у ранијој мери, или не у мери повећаних расхода својих и покушених животних намирница. А, међутим, ове категорије становништва, без обзира, да ли су у бојишној зони или не и без изузетка, да ли су војни обвезници или не, безусловно треба, ослободити пореза, приреда, кирија, интереса и свих других давања.

Дабоме, до краја рата, па и после демобилизације све док се привредни живот не поврати у стари свој ток, не треба допустити сопственицима да могу чинити закупне отказе и доводити сиротињу у тежак и очајан положај. За капиталисте, за чији се рачун поглавито сви ратови воде, то није никаква жртва, а за њу они добијају колосалне накнаде и у току рата и, нарочито, после рата!

Тако исто не треба допустити да се за време рата врше јавне продаје, јер би оне биле само на штету економски слабијих, јер

се за њихову покретност и њихове сиротињске њивице не би могле на лицитацијама добити ни приближне правој предности.

А да застарелост код кривичних дела не треба заустављати, говори један прост разлог: оно што проживи свет у позадини страхујући за своје миле и драге у ланцу и патећи се услед разноврсних и тешких оскудица и невоља, и оно што поднесу они што су у бојној линији, више је него казна која би имала да се изрекне по њиховим кривицама.

Г) ДОДАТАК

29.

ЗАКОН

од 30. Септембра 1919. год.

о изменама и допунама у закону о обустави извршења и обезбеђења као и току рокова од 29. јула 1914. године, који гласи

У члану 3. додаје се нов одељак који гласи :

„За обезбеду позајмица, које буде држава издавала својим држављанима ради привредне обнове земље, судови ће одобравати све врсте обезбеђења на њихову покретност као и интабулације на њихова непокретна имања.

Но да би се постигла намера овог закона, да се у истини изврши привредна обнова земље, држава ће прописати правилник, по којем ће се зајам издавати, и установити контролу како би се позајмљене суме у-

потребиле на ону сврху у коју је позајмица од стране државе учињена. За стављање и скидање обезбеђења надлежна је она власт у округу, коју Министар, који позајмицу одобрава, нарочито овласти.

На захтев једнога или више поверилаца првостепени суд ће позвати дужника, да поднесе списак својих потраживања и дуговања, па ако се утврди, да његови дугови превазилазе његово имовно стање, или суд и без тога добије уверење, да дужник својим поступцима иде на то, да оштети своје повериоце, наредиће понис целокупне његове имовине и предаће му на даље руковање под његовом законском одговорношћу.

Тако исто, ако је који од јавних или тајних ортака умро, или погинуо, његови наследници могу тражити, да се изврши попис ортачке радње с тим, да се она слободно преда на руковање преживелом ортаку под његовом законском одговорношћу. Такав ортак дужан је стараоца масе умрлога ортака или онога, који га по закону представља на сваки

њихов захтев обавештавати о стању послова, а ако би ови приметили, да ортак, који рукује ортакком радњом, чини злоупотребе на штету масе умрлог ортака, могу подићи кривичну тужбу код надлежног суда.

Овај закон ступа у живот од дана, кад га Краљ потпише, а добија обавезну снагу, кад се обнародује^{.1)}

¹⁾ „Службене Новине“ бр. 105. од 5. октобра 1919. године.

ПОГОВОР РЕДАКТОРА ИЗДАЊА

Изгнање непријатеља из земље, повратак наших војних трупа у отаџбину, и свршетак ратне борбе, обнављају наш привредни и целокупни државни живот.

У Отаџбини је скоро све разорено — па и законодавство; надлештва немају потребних закона. Међу овима се налази и законодавство о тзв. мораторијуму. Оно се налази растурено по појединим бројевима „Српских Новина“ које више није могуће пронаћи. Појединац више не зна, које правне радње може да предузме, а које не. Судови немају могућности да набаве ни веће основније законе, штампане у засебним књигама. Самим тим очигледна је потреба да се ово законодавство о мораторијуму среди.

Односно овога издања ваља приметити само толико колико се то већ види из самога садржаја књиге, да оно обухвата целокупно законодавство, издато од 1912—1919, издато од српских власти у Србији и на Крфу, и од окупационих власти у Србији за онај део који је био под аустроугарском влашћу. За онај део који је био под Бугарима нисам имао потребне податке. Поред тога издање уноси као научан материјал и један ранији предлог закона са свима мотивима и мишљењима изнетим по њему. Ово сређивање задовољава с једне стране потребе судства и личне у приватном саобраћају, а с друге овако сређено издање служиће као подесна основица за будућу израду новог закона о ликвидацији стања створеног мораторијумом.

Мораторијум као стање створено ратом има својих добрих, али истовремено и рђавих страна. Познато је, да смо ми у Србији пре овог законодавства имали у доба ратова 1876/7 извесне законе о мораторијуму. Ње-

гова се потреба појавила и у 1912 г. поводом започетог рата против Турске, и ми од тада живимо већ 7 година у стању мораторијума.

И ако циљ законодавства о мораторијуму није до спута привредни живот у држави, нити да измени позитивно грађанско законодавство, већ да само одложи примену тога законодавства докле ратне неприлике трају у корист друштвених класа ратом погођених, ипак је услед дугог трајања рата и несретне непријатељске окупације наш друштвени живот у економском и привредном погледу данас толико спутан и укочен, да је ликвидација мораториума један од најважнијих закона који се у скорој будућности имају израдити. На страну тренутно сва друга питања тога законодавства, ми истичемо данас најважније питање о кирији. Ако рат посматрамо као предузеће државно ради опстанка, развића и напретка државе, онда је логичан закључак, да се жртве, које се од појединца у том погледу траже, имају

поделити сразмерно њиховој економској способности. Не може се од породице војног обвезника, који је жртвовао свој живот за отаџбину, тражити исплата пуне дужне кирије чије је плаћање одложено до свршетка рата. Грађански законик може бити протумачен на штету војног обвезника, али закон о ликвидацији мораторијума мора узети у обзир целокупно стање створено ратом и нове појмове о друштвеној заједници и деобитерета у рату и пронаћи правцу за све друштвене слојеве.

Интересна је ствар, да наш законодавац при изради законика од 1844. г. није превео нити прерадио извесне одредбе аустријског грађ. закона које се односе на питање закупа и кирије.

Под насловом „Случајеви и услови за отпуштање закупнина и кирије“ а у §§ 1104—1108., аустријски грађански законик изреком предвиђа врло корисне одредбе, које се односе на неупотребу закупног добра услед рата.

Тамо се вели: „Ако се под кирију или закуп узета ствар због изванредних случајева, као: пожара, рата, болести, због великих поплава, града или због потпуне неспособности, никако не може употребити или уживати, онда се не плаћа никаква кирија нити закупнина.“ (§ 1104).

Такав се случај равна потпуној пропасти ствари (§ 1112) и потпуној неупотребљивости ствари према њеној намени (§ 1117).

И наш је законодавац предвидео потпуну пропаст ствари (§ 700 гр. з.) и потпуну њену неупотребљивост (§ 702), као и делимичну пропаст ствари (§ 682). Али он нема одредбе о неупотреби закупног добра због рата какву има аустријски у поменутом § 1104.

Аустријски грађ. зак. у својој потпуности наређује ово: „ако закупац тврди, да му се има опростити цела закупнина или један део од ње, по уговору или по закону, онда он мора без оклевања извести даваоца под

закуп о несретном случају, који се догодио и, ако исти није уопште познат у земљи, судским увиђајем или бар двојицом вештих људи, констатовати стање ствари; ако ово не учини неће се обраћати пажња на његово казивање (§ 1108).

Наша судска пракса тумачећи наређење § 700. гр. з. нашла је, да неупотреба закупног добра услед ратних прилика не ослобођава закупца од плаћања уговорене кирије за неуживано време закупа, јер случај шкоди закупцу као уживаоцу.

По истој судској пракси утврђено је, да се за ствар која постоји, „суштествује“, не може рећи да је пропала.

Тумачећи наређење § 682. гр. з. пракса судска је нашла, да се он односи на два случаја: први случај замишља коначни и потпуни уништај целе закупљене ствари, њено такво упропашћење, да престане постојати — суштествовати; други пак случај претпоставља упропашћење једнога дела („од чести“) закупљене ствари, тако да тај про-

пали део престане суштествовати. У првом случају престаје уговор — дужник се ослобођава плаћања кирије или закупнине; у другом случају купац има права захтевати раскид уговора или смањење закупнине или кирије по мери пропале части закупног добра.

Иста судска пракса нашла је једном другом приликом да купац није дужан да плати кирију, ако му је држава закупно добро реквирирала за војску.

Наш грађ. закон (§ 679) вели: да кирија и закуп није ништа друго до „продаја употребљења“. Логично би било, да се онда на закуп имају применити принципи о продаји. Према томе не би се могла донети горња одлука, јер би остала као логична последица само она претходна, по којој случај шкоди закупцу као уживаоцу. Купац ступа у положај сопственика. И један и други стварно уживају непокретно добро. Разлика је у томе, што га сопственик ужива на основу тапије (сопствености) а купац

на основу уговора о закупу (државине) Штета има увек да погоди уживаоца имања.

Не може се апсолутно бранити ни једно ни друго гледиште; — отуда је потреба израде таквог закона, који спречава правничко убеђивање и судско надгласавање. Закон треба да је јасан за свакога, и правника и неправника. Ми немамо јасних закона.

Наш законодавац мораторијума од 1912. год. услед тога што је рат вођен на територији ван Краљевине Србије није имао потребе да предвиђа неупотребу закупног добра услед рата.

Ствар је сасвим другаче стајала у 1914. години. И ако је одмах по објави рата од стране Аустро-Угарске Србији извршена евакуација Београда, где се поглавито налази највећи број државних закупа и у опште приватних закупа, законодавац, рачунајући на краткоћу времена трајања рата, није ни помислио да мења постојеће одредбе позитивног грађанског законика. Закон о мораторијуму од 29./VII. 1914. год. говори само

о одлагању рокова плаћања кирије војним обвезницима и оним закупцима, који су се иселили из закупног добра по наредби војне власти ако овај закуп није већи од 50 дин. Зашто је учињено ово ограничење у погледу суме до 50 динара остало је нејасно.

Окупација извесних северних делова наше отаџбине крајем 1914. год. и њихово поновно ослобођење, али истовремено и њихов стални останак у свери артилеријске ватре, монитора и аеропланова, као и дужина рата изазвали су потребу, да се тај закон измени, и у почетку 1915. (марта) Министарство Правде је израдило предлог закона о измени тога закона о мораторијуму који је отштампан у овој књизи по реду бр. 21. Из његове садржине, мотива и критике државног савета ми видимо, да се у погледу закупа стало на то гледиште да се овим законским предлогом покушава извршити законодавно тумачење § 682. грађ. законика које треба да створи законску могућност за смањене закупне цене на случај немогућности

употребе закупног добра не услед његове физичке неупотребљивости због пропасти ствари већ услед физичке немогућности употребе услед рата. Покушало се створити једно ново право како је то лепо истакао један члан Државног Савета у својим мотивима. Ја сматрам да је ово гледиште једино тачно, јер се при законским одредбама мења наш позитивни грађански законик.

Настаје важно питање: да ли Држава има права да према новим створеним приликама мења позитиван закон и прилагођива га овима, штетећи на тај начин дотадашње право и интересе једне класе која је била повлашћена, на име да погоршава положај закуподаваца.

Јулски Закон о мораторијуму 1914. г. у своме чл. 9. донео је једну врло важну одредбу; на име тамо стоји ово написано:

„Пре него што овај закон престане важити уредиће се законодавним путем начин, како ће се ликвидирати мораторно стање заведено овим законом“.

Овакво законско наређење долази у групу тзв. бланкетних закона и сличан је бланкетно меници, Сва лица, која су услед рата дошла стицајем прилика у тзв. „мораторно стање“ налазе се данас у највећој бризи како ће се то мораторно стање ликвидирати — боље рећи пречистити. Ово пречишћавање мораторног стања врло је важна ствар. У „мораторно стање“ није се дошло само постојањем поменутог јулског закона о обустави, већ се у њ дошло поглавито и већим делом самим стицајем ратних неприлика. Нови закон о пречишћавању мораторног стања има према томе да пречисти не само мораторно стање створено тим законом, већ мораторно стање створено целокупним дугим трајањем рата.

Становници Краљевине Србије већ одмах после прве окупације северних крајева отаџбине у 1914. схватили су, да се „начин“ уређења мораторног стања, који се обећава у §. 9. односи на стварање једног новог права, које ће изменити позитивно законодавство.

Онда су многе кирајџије, и ако их закон о мораторијуму није обухватио, просто обуставили своја плаћања под изговором, да ће платити, кад се утврди тај предвиђени начин ликвидације мораторног стања.

Колико је „мораторно стање“, створено јулским законом од 1914. год., било несносно, то се види из законског пројекта Министра Правде од Марта 1915. и његових мотива. Али данас после тако дугог његовог трајања и важности 3 разне уредбе о мораторијуму издане од стране Војног Гувернера који је представљао окупациону власт аустро-угарску, и после насталог новог стања створеног новим правним односима у уједињеној Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца, питање о ликвидацији мораторног стања постаје једно од најважнијих по привредни и економски живот нашег народа. Нарочито је ту од важности питање о регулисању дужних кирија, њиховој постепеној исплати и могућности или немогућности отказа станова и дућана у целој земљи.

Министарство Правде у чијој надлежности стоји израда новог закона о ликвидацији мораторног стања, свакојачко располаже потребним материјалом и податцима и вероватно је, да ће свој израђени предлог закона о томе предати јавности на оцену пре него што би он постао законом.

Радећи Јулски закон од 1914. законодавац је, постављајући одредбу чл. 9. прогласио своју немоћ да односе које ће да створи рат унапред регулише. Данас пошто су ти односи постали тако замршени, била би врло корисна једна анкета о томе, — још пре него што се на јавност изађе са законским предлогом, — како појединци, чијих се интереса то регулисање мораторног стања највише и тиче, замишљају тај „начин ликвидације мораторног стања“. Та би анкета дала врло драгоцен материјал комисији која би на његовој основи могла, имајући све односе у виду, израдити добар законски предлог.

Нисам позван да чиним конкретне пред

доге у том правцу; али сматрам да није од штете, да на овом месту, у овом издању које има да испуни извештај и практичан и научан циљ, скренем пажњу на један француски пројекат републиканске странке социјалиста објављен у Temps-у бр. 19585 од 19. II. 1915. год у коме се предвиђа регулација плаћања кирија. Ту се предлаже: 1) да се мобилисане киријације, чији рад представља једини извор зараде и издржања њихове породице, ослободе од плаћања кирије за време трајања рата и три месеца по демобилизацији; 2) да се киријације који имају довољан сталан доходак ослободе за исто време за 50% дужне кирије; 3) да се немобилисане киријације ослободе плаћања за 25%—50%, 4) да киријације који су за време рата трговали и зарађивали још више него у миру, плате целу уговорену кирију; 5) да сопственицима кућа ово смањење кирије плати држава до 50%, а остатак да снесу сами сопственици.

Изгледа ми да би ова мисао у главном могла да служи за основицу израде будућег закона у погледу кирије и код нас. Познато је, да су вредности станова у рату биле сталне на половину, те је у толико лакше извести ово ослобођење или смањење дужних кирија. Разуме се, да се у том закону мора водити рачун и о интернираним киријацијама чији се положај равна оном мобилисаних војника и ако их јулашки закон од 1914. год. није предвидео.

Београд 12. (25.) II. 1919.

Напомена :

Овај је рукопис био овако сређен и доведен на дан 12 (25) фебруара т. г. и тада предат издавачу г. Геци Кону ради штампања у Сарајеву другој издавачкој књижари г. Данијела Кајона, где се услед других тешкоћа задржало штампање до јуна т. г. Рукопис је услед неиспуњења штампања на време враћен на штампање у Београд и тада је тек у августу-октобру штампан у Панчеву као издање издавачке књижаре Геце Кона. — Тим је задовољењем постигнута и једна добит, јер је у ово издање ушао и последњи наш позитивни закон о мораторијуму од 17. априла т. г., тзв. закон о киријама, којим је измењен чл. 2. последњег закона о мораторијуму од 29/VII. 1914; као и одлука Касацноног Суда од 26. VI. 1919. год; и закон од 30. септембра т. г., тзв. закон о обезбеђењима, којим је допуњен чл. 3 закон од 29. VII. 1914.

Незгодно је сад на брзу руку, у допуну овога поговора улазити у оцену овога закона о киријама, који је, брзо рађен, показао у пракси извесне непотпуности и тешкоће у примени. Може се само толико рећи, да он није ликвидирао стање мораторијума у погледу кирија. То је питање остало отворено за нов закон о ликвидацији целокупног мораторијума. Добит од овога закона је тренутно и поглавито у томе што је створио могућност, да се од 1. маја т. г. плаћају кирије, те учинило први корак ка враћању привредног живота у нормалне односе. Сва остала питања: о начину исплате дугова, о праштању интереса, ослобођењу меничних је-

маца од обавезе и др. која су се појавила као жеље, остала су нерешена. Она су особито важна и тешка; с тога је потребно нарочито и пажљиво прочување свих прилика. Њихово решење пак у главном зависи од решења питања валуте и питања о накнади штете.

У Минист. Правде постоји сада једна народна комисија чији сам члан и ја, која има да изради предлог закона о ликвидацији мораторијума. Она има за основу свога рада један пројекат који је израдио г. Коста Тимотијевић бив. министар, адвокат и народни посланик. „Удружење правника“ овластило је свога члана управе г. Добру С. Петковића адвоката да изради један такав предлог. Он га је израдио и предао удружењу на употребу а предао га је и Министарству правде. Вероватно је, да ће се из та два предлога, који имају у себи драгоценог материјала и супротних мисли моћи створити нешто добро. Анкета, који је Министарство правде учинило у погледу мораторијума, није уродила жељеним плодом. Заинтересовани су показали савршену апатију у погледу својих сопствених питања. Одговорио је само незнатан број лица и институција. —

Надам се, да ће ово издање овако комплетно сређено бити од научне и практичне користи комисији и правничком удружењу за израду законског предлога о ликвидацији мораторијума, као и свима онима, који у практичној примени имају њиме да се послуже.

Београд 8. октобра 1919.

Др. Д. М. Суботић.

31.

Начелна Одлука Касационог Суда

од 10. I. 1919. бр. 47.

По представци Управе Града Београда Господину Министру Правде од 22. новембра 1918. год. Бр. 1267. Госп. Министар Правде актом својим од 29. децембра 1918. год. Бр. 67. тражио је, да Касациони Суд донесе начелну одлуку о томе: „да ли ће се и сада и у будуће закупне цене кирија плаћати по уговореној цени као до сада у крунама или у динарима, т. ј. да ли ће се круне заменити одговарајућом сумом динара или ће се уговорена цена у крунама исплаћивати у динарима рачунајући динаре по курсу према чему би се све закупне цене у крунама просто свеле на половину приликом исплате у динарима“.

Одазивајући се овоме тражењу Господина Министра Правде, Касациони Суд је у својој општој седници на дан 10. јануара т. г. проучио ово питање и као своје мишљење по томе даје ово што следује:

„На плаћање дуга од кирије и закупа (§ 678 Грађ. Зак.), као и у опште на плаћање новчаних дугова, када је питање о вредности новца, имају се применити зак. прописи који о томе важе за плаћање дуга од зајма.

Код зајма је битно да се узајмљена ствар врати „у истом роду и вредности (§ 593 Грађ. Зак.), т. ј. исте врсте и исте добротe или каквоће, кад је предмет зајма новац (а зајам обично и јесте у новцу — § 594), при враћању плаћа се опет у новцу који је у течају, кованом или папирном, тако да буде враћена иста вредност.

Треба разликовати вредност номиналну или само спољашњу, која се на-

значаје на самом новцу, кованом или папирном, од унутрашње или праве, стварне вредности новца, која код кована новца одговара вредности метала из којег се он састоји, саставу његову и начину кова, а код папирнога новца могућности да се овај новац реализује, да се за ње добије металан новац, због чега је прописао колику подлогу металног новца мора имати у саобраћај пуштена количина папирнога новца.

При враћању зајма хоће се да се врати ствар исте каквоће, код новчаног зајма исте вредности, дакле оне вредности какве је био кад је узет, новац који је узет. Хоће се унутрашња вредност новца који је узет.

Неоспоран је и са свих страна признат факт да је Аустро-угарска од 1914. год., у току рата, преко повлашћене за то Аустро-Угарске Банке, у саобраћај пуштала банкноте (папирне круне) без оне потребне подлоге која би имала да

буде гаранција за исплату њихову металним новцем, па је, као окупациона власт, такве банкноте унела и у Србију, дајући им принудан курс према динару, далеко изнад њихове праве вредности.

Тај је курс по престалој окупацији наравно, без важности за наш саобраћај, а који од тада има да важи курс који се овом туђинском новцу одређује нашом државном влашћу према вредности и поверењу што га он стварно још може имати у саобраћају. На ове банкноте, које је окупациона власт као свој новац оставила код нас, има се гледати онако исто као што би се гледало и на неисправан металан новац, н. пр. на златник од 20 динара, који би она пустила у наш саобраћај, дајући му ову само номиналну вредност коју он треба да има у себи по самом саставу и кову.

Поверилац који је раније дао новац боље вредности, као год што није дужан примити новац који је већ изашао

из течаја, тако исто није дужан примити ни доцније овако погоршани новац без доплате у курсу у време плаћања. Папирни новац који се продужава издати без потребне подлоге бива тиме све мање вредности и клони се томе да изгуби и сву своју вредност, да из течаја испадне. Али ни дужник који је примио новац мање унутрашње вредности није дужан платити исту суму у доцније поправљеној вредности тога новца.

Исплата дуга има се подесити тако, да одговара унутрашњој вредности новца који се имао у виду кад је дуг постао.

Велико падање курса крунинога, далеко од тога да буде само обична више или мање случајна колебљивост курса, казује већ само собом да је и за колико је промењена унутрашња вредност новца, па се према томе има и регулисати коликом се сумом којег новца у течају исплаћује унутрашња вредност суме новца из времена задужења,

а по курсу који у време плаћања важи као државом признат и одређен.

Може се рећи да је цело ово питање, што се тиче његове правне или законске стране, чисто, и да тешкоће, ако у том има, може бити још само у констатацији курса, односно унутрашње вредности банкнота, у време када је зајам у тој врсти новца дат. Пошто су за време окупације скоро сва плаћања уговорена у крунама, задатак је финансијске власти да израдом једне таблице изнесе како се од почетка окупације и у ком периоду њеном кретао тај курс крунама тамо где он није могао одговарати унутрашњој вредности круне као банкноте.

Ако би се овим начином утврдило, да је н. пр. у другој половини 1916. год. стварна вредност круне била 0.50 дин. (100 круна—50 динара), онда би, пошто је садашњи курс једне круне утврђен и државном влашћу признат у 0.40 дин.

(100 круна—40 динара, а 100 динара—250 круна), дужник, плаћајући сада зајам примљен онда у 200 круна, одужио се повериоцу плаћањем 250 круна или 100 динара, и повериоц би имао права непримити исплату са 200 круна. Слично томе има се поступити и са плаћањем кирија или закупне цене уговорене у крунама за време окупације.

Према овоме Касациони Суд, на основу т. 2. § 16. закона о своме устројству налази:

Да се сваки за време окупације у крунама учињени дуг у земљи исплаћује према унутрашњој вредности круне тога времена, а по курсу који је државом одређен сада у време плаћања, било опет у крунама или динарима, па ће тако бити и са закупом или киријом, где је плаћање уговорено у крунама.

Из Опште Седнице Касационог Суда 10. јануара 1919. год. у Београду.¹⁾

¹⁾ „Службене Новине“ бр. 4. од 4. II. 1919.

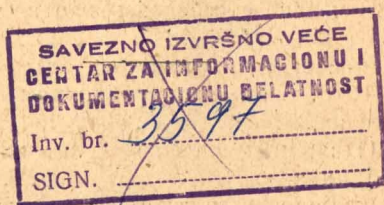
- бирја и закупа, и егзекутивне наплате
у окупираној области Краљевине Ср-
бије. Стр. 76.
19. Уредба Војног Гувернера од 19. јануара
1917. о одлагању Стр. 81.
20. Уредба Војног Гувернера од 3. јануара
1918. о одлагању Стр. 92.

**В) ЗАКОНСКИ ПРЕДЛОЗИ И МИШЉЕЊА
О МОРАТОРИЈУМУ.**

21. Предлог закона од 31. марта 1915. о изме-
нама и допунама закона о обустави извр-
шења и обезбеђења као и тока рокова
од 29. VII. 1914. Стр. 104
22. Мишљење Државног Савета од 6. априла
1915. бр. 842 о предходном предлогу за-
кона. Стр. 116
23. Одвојено мишљење саветника С. Радо-
јичића. Стр. 122
24. Одвојено мишљење саветника М. Марко-
вића. Стр. 132
25. Акт Министра Правде од 8. априла 1915
бр. 2831 Народној Скупштини којим спро-
води предходни предлог на решење Стр. 134
26. Извештај Скупштинског одбора од 16. ап-
рила 1915 за проучавање законског пред-
лога о изменама и допунама закона о
обустави извршења и обезбеђења као и
тока рокова од 29./VII. 1914 . Стр. 136
27. Одвојено мишљење посланика Д. Пећића и
Ж. Златановића Стр. 151
28. Одвојено мишљење посланика Д. Лапче-
вића Стр. 154

Г. ДОДАТАК.

29. Закон од 30. Септембра 1919. о измени
члана 3. закона о обустави од 29. VII.
1914. тзв. закон о обезбеђењу . Стр. 160
30. Поговор место предговора од Др. Д. М.
Суботића. (о ликвидацији кирија) Стр. 163
Напомена. Стр. 178
Садржај. Стр. 180

Inv. br. 37237